

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

Тетяна КОСОВА

«_____» «_____» 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

**ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС « МАГІСТР»**

**Тема: «Організація і методика обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій
банківської установи»**

Виконала: Софія БІЛЯК

Керівник: д.е.н., професор Тетяна КОСОВА

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

перший розділ - д.е.н., професор Тетяна КОСОВА

другий розділ - д.е.н., професор Тетяна КОСОВА

третій розділ - д.е.н., професор Тетяна КОСОВА

Нормоконтролер: старший викладач Наталія ЗАДЕРАКА

Київ 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
 Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
 Освітньо-професійна програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
 завідувач кафедри

_____ Тетяна КОСОВА

«_____» «_____» 2022 р.

ЗАВДАННЯ на виконання кваліфікаційної роботи

здобувача вищої освіти БЛЯК Софії Любомирівни

1. Тема кваліфікаційної роботи «Організація і методика обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи» затверджена наказом ректора від 07.09.2022 № 1250/ст.

2. Термін виконання роботи: з 05.09.2022 р. до 31.11. 2022 р.

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державної служби статистики, обліково-аналітичної та контрольної системи підприємства, фінансова, податкова, статистична звітність Акціонерного товариства «Державний експортно-імпортний банк України»

4. Зміст пояснювальної записки:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

1.1. Кредитні операції банківської установи як об'єкт обліку, аналізу, аудиту

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи

1.3. Організація і задачі обліку, аналізу, аудиту в умовах АТ «Державний експортно-імпортний банк України»

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ В УМОВАХ АТ «ДЕРЖАВНИЙ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

2.1. Документальне оформлення кредитних операцій банківської установи

2.2. Синтетичний і аналітичний облік кредитних операцій банківської установи

2.3. Відображення кредитних операцій банківської установи у фінансовій і податковій звітності

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ, АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ В УМОВАХ АТ «ДЕРЖАВНИЙ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

3.1. Аналіз кредитних операцій банківської установи

3.2. Аудит кредитних операцій банківської установи

3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи банківської установи за результатами аналізу, аудиту

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу:
 ЛИСТ 1. Кредитні операції як об'єкт обліку, аналізу, аудиту;
 ЛИСТ 2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи; ЛИСТ 3. Організація і задачі обліку, аналізу, аудиту в умовах АТ «Державний експортно-імпортний банк України»; ЛИСТ 4. Документальне оформлення кредитних операцій банківської установи. ЛИСТ 5. Синтетичний і аналітичний облік кредитних операцій банківської установи. ЛИСТ 6. Відображення кредитних операцій у фінансовій і податковій звітності. ЛИСТ 7. Аналіз кредитних операцій банківської установи. ЛИСТ 8. Аудит кредитних операцій банківської установи. ЛИСТ 9. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи банківської установи за результатами аналізу, аудиту

Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу кваліфікаційної роботи та надання його керівнику	05.09.2022 – 25.09.2022	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	26.09.2022 – 17.10.2022	
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	18.10.2022 – 02.11.2022	
4	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю та перевірку на академічну доброчесність. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну роботу. 4. Підготовка виступу.	03.11.2022 – 10.11.2022	
5	1. Переплетення кваліфікаційної роботи. 2. Подання кваліфікаційної роботи та супровідних документів секретарю ДЕК	11.11.2022 – 14.11.2022	

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	<u>КОНСУЛЬТАНТ</u> (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	д.е.н., професор Тетяна КОСОВА		
РОЗДІЛ 2	д.е.н., професор Тетяна КОСОВА		
РОЗДІЛ 3	д.е.н., професор Тетяна КОСОВА		

8. Дата видачі завдання: «02» вересня 2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Тетяна КОСОВА
(підпис керівника)Завдання прийняв до виконання _____ Софія БІЛЯК
(підпис здобувача)

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АБ – акціонерний банк

АС – амортизована собівартість

АТ – акціонерне товариство

ВВ – враховані векселя

ІВ – іноземна валюта

ІК - іпотечні кредити

НБУ – Національний банк України

НВ – національна валюта

НД – нараховані доходи

НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку

НП/Д – неамортизована премія/дисконт

ОДВ - органи державної влади

ОМС – органи місцевого самоврядування

П(С)ЗК – придбані (створені) знецінені кредити

ПД – поточна діяльність

ПП – поточні потреби

РзК - резерв за кредитами

СВА - Служба внутрішнього аудиту

СГД – суб'єкт господарської діяльності

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ФЛ(О) - фінансовий лізинг (оренда)

ФО – фізична особа

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Організація і методика обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи»: 87 стор., 2 рис., 9 табл., 61 літературне джерело.

Мета роботи: удосконалення організації і методики обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи.

Об'єктом дослідження є процес організаційного та методичного забезпечення обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій у АТ «Державний експортно-імпортний банк України».

Методи дослідження: історико-хронологічний аналіз; логічне узагальнення; систематизації; наукової абстракції і системного аналізу; аналіз динамічних рядів та факторний аналіз; логічний та структурний аналіз.

Результати кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, у практичній діяльності банківських установ.

ОРГАНІЗАЦІЯ, МЕТОДИКА, ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ, БАНКІВСЬКА УСТАНОВА

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ	9
1.1. Кредитні операції банківських установ як об’єкт обліку, аналізу, аудиту.....	13
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи	21
1.3. Організація і задачі обліку, аналізу, аудиту в умовах АТ «Державний експортно-імпортний банк України».....	27
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ «ДЕРЖАВНИЙ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИЙ БАНК УКРАЇНИ» ...	35
2.1. Документальне оформлення кредитних операцій.....	35
2.2. Синтетичний і аналітичний облік кредитних операцій.....	41
2.3. Відображення кредитних операцій у фінансовій і податковій звітності.....	48
Висновки до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ АТ «ДЕРЖАВНИЙ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИЙ БАНК УКРАЇНИ»	56
3.1. Аналіз кредитних операцій банківської установи.....	56
3.2. Аудит кредитних операцій банківської установи.....	62
3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи банківської установи за результатами аналізу, аудиту.....	66
Висновки до розділу 3.....	71

ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Актуальність проблеми. Кредитні операції банківських установ сприяють вирішенню проблем фізичних і юридичних осіб, вирішення яких пов'язано з залученням короткострокових і довгострокових кредитів. Їх призначенням є: вирішення особистих і побутових проблем ФО, фінансування придбання ними товарів споживчого призначення і довгострокового використання (нерухомість, транспортні засоби). Кредити СГД носять поточний і капітальний характер і призначені для фінансування операційної, інвестиційної діяльності, операцій зовнішньоекономічної діяльності тощо. В умовах воєнного стану принципи діяльності банківських установ змінюються і орієнтовані не тільки на обслуговування клієнтів, але і на забезпечення потреб національної оборони і військової економіки.

Актуальним питанням обліку, аналізу і аудиту банківських операцій присвячені праці багатьох авторів. Зоря О. П., Драгниш М. С. удосконалення організації обліку безготівкових операцій банківської установи пов'язують із запропонованою схемою, яка забезпечить якісне управління ними і ґрунтується на даних обліку через організацію і контроль за рухом безготівкових потоків з точки зору ефективності платежів і оптимального забезпечення операційної діяльності банку фінансовими ресурсами. Джулій Л. В., Білорусець Л. М., Ємчук Л. В., Бочуля Н. В. особливості організації управлінського обліку в банках України пов'язують із новою системою формування інформації, яка повинна задовольняти потреби всіх рівнів управління в банках в необхідній, достовірній, своєчасно отримуваній і конкретній інформації, оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Іванов Ю. А. акцентує увагу на правових аспектах функціонування критичної інфраструктури у кредитно-банківській сфері в надзвичайному режимі та в умовах особливого періоду. Необхідність удосконалення обліково-аналітичної і контрольної системи

кредитних операцій банківських установ обумовила вибір мети, завдань кваліфікаційної роботи.

Мета кваліфікаційної роботи – удосконалення організації і методики обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки і вирішення наступних *завдань*:

визначено сутність кредитних операцій банківської установи як об'єкт обліку, аналізу, аудиту;

узагальнено нормативно-правове регулювання обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи;

охарактеризовано організацію і задачі обліку, аналізу, аудиту в умовах АТ «Державний експортно-імпортний банк України»;

формалізовано документальне оформлення кредитних операцій;

викладено порядок синтетичного і аналітичного обліку кредитних операцій; розкрито порядок відображення кредитних операцій у фінансовій і податковій звітності;

проаналізовано кредитні операції банківської установи;

запропоновано методику аудиту кредитних операцій банківської установи;

обґрунтовано напрями удосконалення обліково-інформаційної системи банківської установи за результатами аналізу, аудиту.

Об'єкт дослідження – процес організаційного та методичного забезпечення обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій у АТ «Державний експортно-імпортний банк України».

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження використані наступні загальнонаукові і спеціальні методи: історико-хронологічний аналіз; логічне узагальнення; систематизації; наукової абстракції і системного аналізу; аналіз динамічних рядів та факторний аналіз; логічний та структурний аналіз.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи. У кваліфікаційній роботі удосконалено організацію обліку, аналізу, аудиту банківської установи у частині зростання можливостей забезпечення збору, вимірювання, реєстрації, накопичення, оброблення, узагальнення інформації, необхідної для оцінки обсягу кредитів, пов'язаних із ними доходів і витрат, а також прибутковості та ефективності активних і пасивних операцій. На відміну від існуючих підходів, пропонується передбачає за мету аналізу і аудиту кредитних операцій банківської установи оцінку дієвості комплексної системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, прибутковості окремих видів кредитів, клієнтів, банківських продуктів, що забезпечує фінансову стійкість банку, оптимізація процентних доходів і витрат тощо.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти, наукові періодичні видання, монографії, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси, дані Державної служби статистики України, Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності, дані обліково-інформаційної системи АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»: первинні документи з обліку кредитних операцій, облікові реєстри, фінансова та статистична звітність.

Практичне значення одержаних результатів. Результати кваліфікаційної роботи у частині удосконалення документального оформлення операцій кредитних операцій, реєстрів синтетичного і аналітичного обліку, а також адаптовані до умов банківської установи методики обліку, аналізу і аудиту кредитних операцій в умовах воєнного стану призначені для використання банками, а також для проведення наукових досліджень.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження, що містяться в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на XIII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Фінанси, облік та оподаткування: теорія і практика» (24 листопада 2022 року, м. Київ).

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку

використаних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи розміщено на 87 сторінках друкованого тексту, у тому числі 9 таблиць, 17 рисунків та 5 додатків на 24 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 62 найменування, який подано на 8 сторінках.

Публікації здобувача за темою кваліфікаційної роботи:

1. Косова Т.Д., Біляк С.Л., Розводовська М. А. Депозитні і кредитні операції банківської установи в умовах надзвичайного стану: організація і методика обліку, аналізу, аудиту. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. №3. С. 93-98.

2. Косова Т.Д., Біляк С.Л., Розводовська М. А. Організація і методика обліку депозитних і кредитних операцій банківської установи в умовах надзвичайного стану. *Матер. XIII Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. «Фінанси, облік та оподаткування: теорія і практика»* (24 листоп. 2022 р., м. Київ). К.: НАУ, 2022. С.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

1.1. Кредитні операції банківської установи як об'єкт обліку, аналізу, аудиту

Сучасна банківська установа – це автономне, економічно самостійне, незалежне та багатофункціональне фінансово-комерційне підприємство, яке функціонує за умов партнерських взаємовідносин з клієнтами в межах державного контролю за його діяльністю з боку органів банківського нагляду, здійснює широкий спектр послуг кредитного, страхового і платіжного характеру, а також виконує різноманітні фінансові функції відносно будь-якого підприємства в економіці з метою одержання прибутку.

Згідно зі ст. 47 Закону України „Про банки і банківську діяльність” усі банки на підставі банківської ліцензії мають право здійснювати операції по залученню тимчасово вільних грошових коштів (депозитів) від СГД і ФО (депозитні операції); відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них (розрахункові та касові операції); розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик (кредитні операції). Саме ці операції називають базовими операціями комерційних банків. Усі банківські операції відображаються окремими статтями в балансі банківської установи і в залежності від того, в якій частині балансу вони обліковуються, їх поділяють на пасивні й активні [41, с.109].

Пасивні операції – це операції з мобілізації ресурсів банківської установи, тобто сутність їх полягає у залученні коштів в рамках депозитних та заощаджувальних операцій, отримання кредитів на міжбанківському ринку (в інших комерційних банків та в НБУ), емісія цінних паперів.

Активні операції – це операції з ефективного розміщення мобілізованих комерційним банком ресурсів у депозити, кредити, інвестиції, основні засоби й товарно-матеріальні цінності з метою отримання доходу. Активні операції Банківські установи здійснюють у межах наявних ресурсів, тобто у межах залишку грошових коштів на кореспондентському рахунку в НБУ (при проведенні операцій у безготівковому порядку) та в касі (при проведенні операцій з готівкою). З погляду видів операцій активи банківської установи можна поділити на п'ять основних категорій (рис.1.1)

В структурі активних операцій банку найбільша питома вага припадає на кредитні операції. Кредитні операції (кредит) – вид активних операцій, пов'язаних з наданням клієнтам коштів у тимчасове користування або прийняттям зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування за певних умов, а також надання гарантій, поручительств, авалів, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій, фінансового лізингу, видача кредитів у формі врахування векселів, у формі операцій репо, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми (відстрочення платежу).

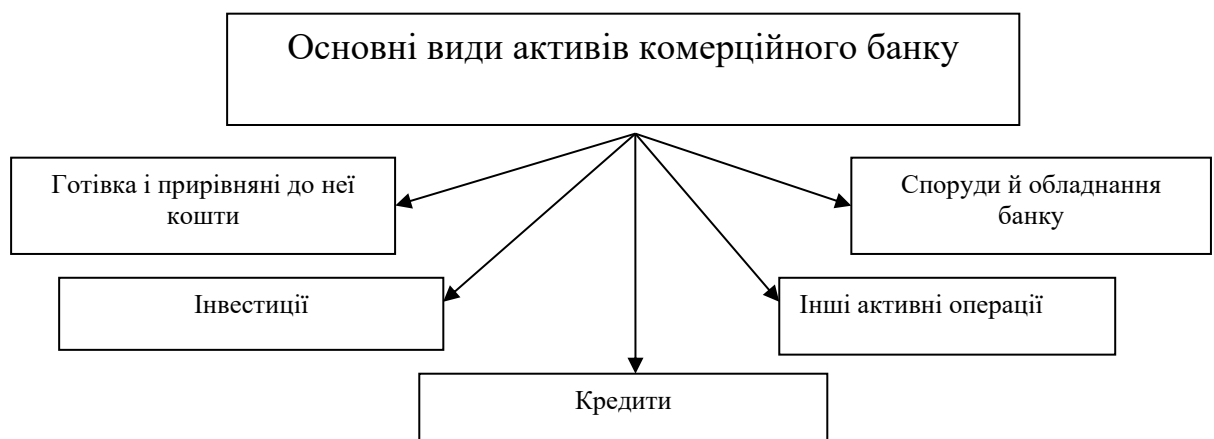

Рис. 1.1 Основні види активів банку

Джерело: власна розробка

Тотожне визначення кредитних операцій банку подається і в Інструкції про

порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 року. Отже, слід розглянути детальніше сутність кредиту як економічну категорію взагалі та банківського кредиту зокрема.

Кредит у перекладі з латинського (*kreditum*) має два значення – „вірую, довіряю” і „борг, позичка” . Це одна з найскладніших економічних категорій, характер об'єктивної необхідності якої обумовлений, з одного боку, становищем та розвитком товарно-грошових відносин, а з іншого – такою специфікою її прояву як оборотний рух вартості. Оскільки надання кредиту є специфічною відокремленою формою грошових відносин, воно має власні особливості, пов'язані з обслуговуванням усього процесу розширеного відтворення та забезпеченням його безперервності. У цьому плані база функціонування кредитних відносин – тимчасове вивільнення грошових коштів та поява тимчасової потреби в них [51, с.67].

Об'єктивні відхилення фактичної потреби господарюючих суб'єктів у фінансуванні їх господарської діяльності від наявних (надлишку або нестачі) вільних ресурсів залежать від багатьох факторів, серед яких: капіталомісткість виробничої діяльності; сезонність виробництва; співвідношення між привабливістю виробництва та тривалістю обігу продукції, коливання цін на продукцію, оберненість дебіторської заборгованості та ін. У зв'язку з цим з'являється можливість заповнювати тимчасову нестачу коштів одних господарюючих суб'єктів за рахунок тимчасового надлишку коштів інших. Очевидно, що для реалізації цієї можливості необхідні відповідні економіко-правові умови.

З одного боку, сама природа кредитної угоди зумовлює необхідність майнової відповідальності її учасників за виконання прийнятих на себе зобов'язань. З іншого, обов'язкова умова виникнення кредитних відносин – це збігання інтересів кредитора і позичальника. Вирішальне значення при цьому має узгодження таких характеристик, як забезпеченість позики, термін кредитування, рівень процентної ставки, наявність альтернативних варіантів фінансування та розміщення коштів.

Таким чином, як економічна категорія кредит – це сукупність відповідних економічних відносин між кредитором та позичальником з приводу поворотного руху позиченої вартості. Однак потребує визнання того, що позичка є об'єктом цих відносин, а також того, що кредит і позичка хоча й взаємопов'язані, але зовсім різні поняття. Тому в кредитних відносинах повертати слід саме позичку, а не кредит, який просто не можна повернути, так само, як не можна дати, взяти чи повернути будь-які відносини – кредитні, фінансові чи інші, адже у відносинах можна лише перебувати, підтримувати або припинити їх [57, с.66].

Кредитні операції посідають ключове місце з-поміж активних операцій комерційних банків. У більшості банків позичкові рахунки складають не менше половини їх сукупних активів і забезпечують близько 70 % від отриманих ними доходів. До кредитних операцій належать: позичкові операції, операції кредитного характеру та послуги кредитного характеру.

Суб'єктом кредитної операції є банк та його клієнти. Банк виступає як кредитор, тобто він є юридичною особою, яка надає або бере на себе зобов'язання надати в майбутньому певну суму грошових коштів у розпорядження позичальника на певний строк. Позичальниками виступають клієнти та партнери банку, які отримують кошти в позику (у користування) і зобов'язуються повернути їх у визначений строк. До них належать суб'єкти підприємницької діяльності, органи державного управління, населення, банки.

Чинне банківське законодавство надає клієнту право вибору банку для реалізації потреби в кредитних операціях, тобто клієнт має право відкривати позичкові рахунки не в одному, а в декількох банках. Це створює умови для розвитку міжбанківської конкуренції і надає клієнту можливість обирати банк, який пропонує найбільш оптимальні умови кредитування [38, с.69].

При визначенні кредитної політики Банківські установи повинні враховувати рекомендації НБУ щодо організації та регулювання кредитного процесу, які викладені в положенні «Про кредитування». Банки, які орієнтуються на запроваджені в міжнародній банківській практиці принципи організації банківської справи розробляють спеціальний документ з кредитної політики —

керівництво, або меморандум, з кредитної політики. Він визначає філософію та стратегію банку в галузі кредитування і містить детальний опис технології організації кредитного процесу. Це конфіденційний документ, оскільки він розкриває стратегію і методи кредитної політики конкретного банку.

До найважливіших елементів кредитної політики належать наступні [45, с.62]:

1. Мета банку, що покладена в основу формування кредитного портфеля (сегмент економіки, куди скеровуються кредитні вкладення, регіон, що обслуговується, види кредитів, які надаються, обсяги і якість кредитів).

2. Формування структурних підрозділів банку (управлінь, департаментів, відділів, груп), які беруть участь у виконанні кредитних операцій; визначення їх функцій та повноважень.

3. Розробка посадових інструкцій для співробітників підрозділів банку, що виконують кредитні операції, які визначають їхні обов'язки та повноваження щодо видачі позик; запровадження стандартів, параметрів і процедур (дій), якими повинні керуватись службовці у своїй діяльності з надання, оформлення, обліку, контролю за використанням позик і управління ними.

4. Визначення напрямків проходження інформації щодо виконання кредитної операції в середині банку; затвердження форм документів, що використовуються на кожній стадії виконання кредитної операції чи підлягають обов'язковому зберіганню в кредитній справі (досьє) клієнта (фінансова звітність, угода застави, гарантії тощо).

5. Розробка класифікації позик, методів і форм кредитування; рейтингу якості позик.

6. Порядок і правила оцінки забезпечення кредитів та реалізації застави.

7. Визначення політики і практики запровадження відсоткових ставок і комісії за позиками.

8. Розробка стандартів оцінки позик та умов кредитних угод.

9. Правила і порядок контролю за клієнтом та погашенням позики.

10. Правила і порядок пролонгування позик, роботи з проблемними кредитами, покриття збитків за позиками.

Таким чином, кредитна політика дозволяє з'ясувати підходи конкретного банківської установи щодо організації та регулювання кредитного процесу. Під організацією кредитного процесу розуміють техніку та технологію кредитування.

У складі підрозділів банку, які уповноважені здійснювати кредитні операції, чільне місце посідають обліково-операційний відділ та головна бухгалтерія. Їх функція полягає в нагромадженні, обробці, узагальненні та зберіганні інформації щодо проведених банком операцій, у тому числі кредитних. Якість синтетичного і аналітичного обліку позичкових операцій багато в чому зумовлена можливістю своєчасного отримання інформації про розподіл кредитних вкладень за секторами економіки, видами позик та їх забезпеченням щодо окремих позичальників, про рух і погашення кредитів та тощо [8, с.32].

Повнота та своєчасність отримання інформації про кредитні вкладення визначають якість ухвали кредитних рішень і впливають на якість управління кредитним портфелем. Чітко налагоджене документальне оформлення операцій з видачі та погашення позик дозволяє запровадити чіткий контроль за виконанням кредитних операцій на усіх стадіях кредитного процесу.

На побудову обліку позичкових операцій суттєво впливають такі елементи кредитного процесу, як класифікація позик, форми і методи кредитування, методи хеджування кредитного ризику. Методи кредитування визначають низку технічних елементів кредитного процесу, а саме: форму позичкового рахунку, порядок регулювання кредитної заборгованості, способи контролю за цільовим використанням запозичених коштів і своєчасним їх поверненням.

Перехід до ринкової економіки характеризує відсутність жорсткого диктату з боку держави щодо організації кредитного процесу в Банківських установах. Банки мають право самостійно обирати методи кредитування, виходячи, перш за все, з класності та рейтингу позичальника. Вони повинні також самостійно розробляти пакет документів, які використовуються для ухвали кредитного рішення, оформлення видачі позики і контролю за її рухом. При цьому повинні

бути чітко визначені форма і зміст документа, вимоги до його заповнення і ведення документації в цілому. Добре організована система з чітким веденням реєстрації документів та операцій в бухгалтерії є визначальною умовою управління кредитними операціями [16, с.223].

Суб'єкти підприємницької діяльності в умовах формування ринкових відносин самі визначають співвідношення власного капіталу і залучених джерел, керуючись при цьому принципом економічної доцільності. У складі залучених джерел поряд із банківським кредитом широко використовується комерційний кредит.

При такій організації обігових коштів відбувається перехід від кредитування об'єкта до кредитування суб'єкта під загальний розрив платіжного обігу з метою його підтримання. При видачі позик Банківські установи послуговуються методами кредитування, що адекватні ринковій економіці та широко застосовуються в зарубіжній банківській практиці.

У зарубіжній банківській практиці можна виділити два основних методи кредитування. Суть першого методу полягає в тому, що питання про надання позики вирішується щоразу в індивідуальному порядку. Позику надається на певний термін у декілька тижнів, місяців чи років і пов'язана з потребами позичальника в грошових коштах для фінансування цільової потреби. У загальному обсязі банківських кредитів частка таких позик суб'єктам підприємницької діяльності перевищує 50 % [5, с.201].

Другий метод кредитування полягає в наданні банком позичальнику позики в межах заздалегідь визначеного ліміту кредитування на певний період часу на покриття його потреби в короткострокових фондах фінансування. Такий метод кредитування називається кредитною лінією. Для банку відкрити кредитну лінію для позичальника означає взяти на себе певне забалансове зобов'язання про надання грошових коштів.

У банківській практиці розрізняють два види кредитних ліній: відновлювальну (револьверну) та невідновлювальну. У випадку відкриття невідновлювальної кредитної лінії ліміт кредитування запроваджується у вигляді

ліміту видачі, тобто банк бере на себе зобов'язання надати позику в певному розмірі. Після надання банком кредиту у встановленому розмірі та його погашення позичальником відносини між банком і позичальником припиняються.

При відкритті відновлювальної (револьверної) кредитної лінії ліміт кредитування визначається у вигляді ліміту заборгованості з позики. Це дозволяє підприємству-позичальнику отримати позику в межах встановленого ліміту, погасити всю її суму (або частину суми) і автоматично отримати повторно кредит у межах терміну дії кредитної лінії. Відновлювальна кредитна лінія є більш гнучкою формою кредитування і нерідко надається без спеціального забезпечення. Кредитна лінія може бути як короткостроковою з періодом дії, що, як правило, не перевищує 180 днів, так і довгостроковою із терміном дії 3—5 років. За відкриття кредитної лінії банк отримує комісію [13, с.31].

Залежно від характеру зобов'язань банку розрізняють підтверджену та обов'язкову кредитні лінії.

Підтверджена кредитна лінія передбачає домовленість щодо наміру банку кредитувати. Вона не є офіційним зобов'язанням банку. Банк зобов'язується надати позику згідно з заявкою клієнта лише у невідкладному випадку, тому клієнт мало зацікавлений в такій кредитній лінії і використовує її лише як гарантію за позикою, яку надає інший кредитор. Відсоткова ставка за такою кредитною лінією може заздалегідь не визначатися. Такі зобов'язання не враховуються навіть за балансом. Вони підлягають лише позасистемному обліку.

Обов'язкова кредитна лінія являє собою контрактне зобов'язання, згідно з яким банк зобов'язується у письмовій формі кредитувати клієнта за його проханням згідно з термінами та умовами, які передбачені кредитною угодою. Отже, банк може відмовити в кредитуванні лише у випадку, якщо виявить реальне погіршення фінансового стану клієнта або порушення ним умов кредитної угоди. Таке зобов'язання банку підлягає обліку за балансом на позабалансовому рахунку. При відкритті такої кредитної лінії банк отримує комісію або від суми зобов'язання, або від його частини, яка не використана позичальником [9, с.206].

У сучасних умовах Банківські установи переважно використовують метод індивідуального підходу до клієнта при видачі кожної окремої позики, а метод відкриття кредитної лінії практикують у відносинах із позичальниками, які мають високий кредитний рейтинг.

Метод кредитування, який включає організаційні й технічні умови кредитування, обумовлює форму позичкового рахунку. Форма позичкового рахунку визначає режим функціонування рахунку, тобто порядок документального оформлення операцій щодо видачі та погашення кредиту і їх відображення в облікових реєстрах. Для проведення операцій з кредитування банк може відкрити позичальникам наступні позичкові рахунки: простий (окремий) позичковий рахунок, спеціальний позичковий рахунок і поточний рахунок з правом на овердрафт [19, с.63].

Простий позичковий рахунок використовується в банківській практиці для відображення кредитних операцій як при видачі разової позики на цільову потребу, так і при наданні позик траншами в межах кредитної лінії. Кожна позика може бути видана лише за наявності документа, який містить дозвіл на її видачу. Погашення позики здійснюється з поточного рахунку позичальника за його власний кошт. Клієнту може бути відкрито декілька простих позичкових рахунків. Це залежить від числа видів кредитів, які він отримує в банку.

Спеціальний позичковий рахунок застосовується, коли позичальник відчуває постійну або сезонну потребу в запозиченні коштів. Рахунок відкривається на весь період кредитування на підставі дозвільного документа, але для виконання операції з видачі позики спеціальний документ не потрібен.

Операції з видачі кредиту здійснюються шляхом сплати грошово розрахункових документів (оплата сировини і матеріалів, робочої сили, платежів до бюджету і т. ін.) безпосередньо зі спец позичкового рахунку. Кредит погашається або плановими платежами з поточного рахунку, або через використання строкового зобов'язання з умовними строками погашення. В даний час ця форма рахунку майже не використовується Банківськими установами.

Застосування спец позичкового рахунку можливе також при кредитуванні за кредитною лінією.

Поточний рахунок з правом на овердрафт відкривається позичальникам, які укладають з банком спеціальну угоду для отримання такого виду позики, як овердрафт. Право використання овердрафта надається лише надійним клієнтам. В угоді банк визначає максимальну суму овердрафта, або, іншими словами, ліміт за овердрафтом, мету позики і її тривалість, умови надання кредиту і порядок його погашення [35, с.129].

Потреба в банківському овердрафті у прибуткових підприємств може виникнути з наступних причин.

1. Власники підприємства можуть ухвалити рішення про вилучення отриманого прибутку у вигляді дивідендів. У цьому випадку в підприємства виникає потреба в плановому джерелі фінансування, як і в момент початку діяльності. Така потреба може бути реалізована або за рахунок отримання цільової позики під забезпечення (під запаси товарно-матеріальних цінностей, готової продукції тощо), або через отримання права на овердрафт.

2. Підприємство може придбати нове обладнання або інші фіксовані активи. Це обумовлює зменшення обігових та збільшення фіксованих активів. Якщо сума прибутку і амортизації недостатня для покриття затрат на придбання, виникає розрив між надходженнями і виплатами у часі.

3. Підприємство реалізує програму збільшення товарообігу. В нього виникає потреба у джерелах фінансування додаткової потреби в товарних запасах.

Таким чином, овердрафт є додатковим джерелом фінансування, яке дозволяє забезпечити безперервність платіжного обігу.

Овердрафт надається автоматично при відсутності у клієнта коштів на поточному рахунку шляхом здійснення його платежів.

Видача позики виконується з окремого позичкового рахунку за овердрафтом шляхом сплати грошово-розрахункових документів. На погашення заборгованості за цим рахунком скеровуються всі суми, які зараховані на поточний рахунок клієнта. Таким чином, по суті цей рахунок функціонує у режимі спецпозичкового.

Як правило, відсоткова ставка за овердрафтом фіксується відносно базової відсоткової ставки банку (наприклад, 5 пунктів понад базову ставку). У випадку перевищення встановленого максимального розміру за овердрафтом банк стягує з клієнта підвищений відсоток і комісійний збір, розмір якого обумовлюється в угоді.

Застосування контокорентного рахунку, який об'єднує в собі позичковий та поточний рахунки, не передбачено затвердженим планом рахунків для комерційних банків. Суттєве значення для обліку кредитних операцій і організації звітності за позиками має такий елемент кредитної політики, як класифікація кредитів. У положенні «Про кредитування», яке розроблене Національним банком України, наведена класифікація кредитів за такими ознаками: вид позики, категорія позичальника, вид забезпечення, строки надання, призначення [30, с.20].

Підхід НБУ до класифікації позик не за всіма критеріями співпадає з прийнятим у зарубіжній банківській практиці. Проте слід відзначити, що класифікація кредитів не є стабільною і з розвитком практики кредитування змінюється. В основу формування синтетичних рахунків для обліку кредитних операцій покладено класифікацію кредитів, запроваджену НБУ.

Суб'єктами кредитної угоди можуть виступати будь-які юридично самостійні господарюючі одиниці, що вступають у відносини тимчасового запозичення вартості в грошовій або товарній формі. Об'єкт кредитної угоди – позикова вартість, відокремлення якої пов'язано з характером руху від кредитора до позичальника та від позичальника до кредитора. Необхідність повернення позикової вартості позичальником зумовлюється збереженням права на неї кредитора, а забезпечення повернення досягається в процесі використання позикової вартості в господарчій діяльності позичальника. При цьому основними стимулюючими моментами кредитних угод з боку кредитора є одержання позикового процента, а з боку позичальника – покриття нестачі власних ресурсів і отримання доходу в результаті використання позикової вартості.

На сьогодні одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів в економіці відіграє банківський кредит як головне джерело забезпечення

грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств незалежно від форми власності та сфери господарювання. Якщо виходити з того, що у науковій літературі „кредит” розрізняють у широкому розумінні як будь-який момент передавання цінностей, коли одержання їх еквівалента відділене певним проміжком часу, а у вузькому розумінні як такі правовідносини, за яких кредитні установи надають організаціям і громадянам грошові кошти на умовах зворотності, строковості й платності, то банківський кредит – це кредит у вузькому розумінні, оскільки: по-перше, він надається банком, який є кредитною установою; по-друге, предметом банківського кредиту є грошові кошти, які надаються на умовах зворотності, строковості й платності.

Визначення сутності кредиту, яке ототожнюється із грошовими коштами розкривається і Податковому Кодексі України як „...кошти і матеріальні цінності, які надаються в користування юридичним та ФО на визначений термін і під відсоток...”.

Варто зупинитися ще на одному визначенні кредиту, наведеному в ст.2 Закону України „Про банки і банківську діяльність”: „Банківський кредит – це будь-яке зобов’язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов’язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов’язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов’язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми”. Як бачимо, в цьому законі банківський кредит вже не ототожнюється із грошовими коштами, а розглядається як зобов’язання, що випливають з договору (швидше йдеться про кредитний договір) або з інших підстав, тобто кредит розглядається як економічні відносини, передбачені законом або як такі, що не суперечать цьому. З таким визначенням банківського кредиту можна не погодитися, оскільки вважаємо, що банківський кредит є не чим іншим, як певна сума грошових коштів, яка надається на певних умовах.

Виходячи з того, що банкам надано право кредитувати за рахунок залучених коштів і що банк є фінансово-кредитною установою, яка надає фінансові послуги відповідно до Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання

ринків фінансових послуг”, варто звернути увагу на визначення, що наведені в цьому Законі для кращого розуміння банківського кредиту в числі інших кредитних операцій банку. Так, фінансовий кредит – це кошти, які надаються у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк та під процент; фінансові активи – це кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів; фінансова послуга – це операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Отже, банківський кредит є фінансовим кредитом, тобто певною сумою грошей, що надається у тимчасове користування зі сплатою відсотків, і одночасно банківський кредит є однією з фінансових послуг, що можуть надаватися банком. Розуміння фінансового кредиту як однієї з фінансових послуг є подібним розумінню банківського кредиту як однієї з кредитних операцій банку (їх навіть можна назвати тотожними, враховуючи визначення фінансових активів).

Отже, виходячи з цього базується величезна роль кредиту та комерційних банків, як основних носіїв кредитних відносин для ефективного функціонування і розвитку економіки в цілому.

Комерційний банк у залежності від потреб та можливостей позичальника, а також інтересів самого банку може надавати кредити на різних умовах. Тому на практиці існує поділ банківських кредитів за різними ознаками та критеріями, тобто класифікація кредитів для полегшення контролю та управління кредитним портфелем банку [22, с.55]:

1. За термінами користування банківські кредити поділяються на:

- термінові – позички, що надані банком на термін, зафіксований за згодою з позичальником:

- короткострокові (до одного року);

- середньострокові (від 1 до 3 років);

- довгострокові (понад 3 роки)

- безстрокові (до запитання) – позички, що видаються банком на невизначений термін, при цьому позичальник зобов'язаний погасити таку позичку

на першу вимогу банку. Якщо ж банк не вимагає повернення, то кредит погашається за розсудом позичальника ;

- прострочені – позики, по яких минули терміни повернення, встановлені в кредитному договорі між банком і позичальником, а позикові засоби не повернуті останніми;

- відстрочені – позики, по яких на прохання позичальника банком прийняте рішення про перенесення на більш пізніший час терміну повернення кредиту.

- 2. За об'єктами кредитування банківський кредит поділяється на :

- кредит в основний капітал (на технічне переозброєння, реконструкцію і розширення діючих підприємств, будівництво нових підприємств, у тому числі шляхом проведення самим банком лізингових операцій);

- кредит в оборотний капітал (на придбання предметів праці – сировини, матеріалів, палива, тари і т.п., на покриття витрат виробництва і обороту, на покриття дефіциту коштів для розрахунків);

- на споживчі потреби (на індивідуальне і кооперативне житлове будівництво і придбання житла, на невідкладні потреби населення і т.п.).

3. За методом надання розрізняють кредити, які видаються:

- в одноразовому порядку (видаються на підставі документів та заявці на отримання кредиту, які позичальник подає банку для розгляду кожного разу, коли у нього виникає потреба в позиці);

- перманентно (переважно надаються клієнтам, які мають постійні кредитні відносини з банком і в цьому випадку з позикового рахунку оплачуються розрахункові документи (платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, чеки і т.п.) у межах встановлених кредитним договором ліміту кредитування без узгодження з банком розміру кожної позики і без оформлення її спеціальними документами);

- гарантовано (кредит надається тоді, коли банк бере на себе договірні зобов'язання надати клієнту у разі потреби позику протягом певного періоду в певному розмірі і такий кредит може бути обумовлений конкретною датою або настанням певної причини, яка викличе потребу в кредиті.

4. За схемою надання розрізняють кредити:

- кредити, які надаються відповідно до кредитної лінії (кредитна лінія дає можливість позичальнику використовувати кредит поступово у межах обумовленої кредитним договором суми і терміну);

- револьверні (кредити, які автоматично поновлюються у межах обумовленого кредитним договором розміру);

- контокорентні (банк відкриває клієнту контокорентний рахунок, з якого здійснюються всі платежі клієнта, у тому числі за рахунок кредиту у межах встановленого ліміту, і зараховуються всі надходження клієнту, у тому числі в рахунок погашення кредиту);

- овердрафт (вважають різновидом контокоренту, коли окрім поточного рахунку, у разі потреби банк відкриває клієнту позиковий рахунок, з якого оплачуються розрахункові документи, а розмір кредиту обмежується лімітом, величина якого і термін користування кредитом по овердрафту визначаються кредитним договором).

5. За джерелами погашення і характером повернення розрізняють кредити:

- з одноразовим поверненням (заборгованість за позикою погашається у визначений в кредитній угоді день або достроково на вимогу банку або за бажанням самого позичальника);

- з погашенням в розстрочку (тобто окремими платежами протягом встановленого кредитним договором терміну або по мірі надходження виручки від реалізації продукції на позичковий рахунок після завершення кожного циклу кругообігу капіталу);

- з регресією платежів (якщо кредити були видані під гарантію, поручительство або інше боргове зобов'язання третьої особи).

. За забезпеченістю кредити бувають:

- забезпечені (забезпеченням кредиту може виступати нерухоме і рухоме майно, цінні папери, гарантія або поручительство третьої особи, страховий поліс, переуступка на користь банку дебіторської заборгованості позичальника і т.п.)

- незабезпечені (бланкові).

7. За характером і способом сплати процента розрізняють кредити:

- з фіксованою процентною ставкою;
- з плаваючою процентною ставкою;
- зі сплатою процентів періодично без зв'язку зі строками повернення кредиту – звичайні кредити;
- зі сплатою процентів одночасно при отриманні кредиту – дисконтний кредит (застосовується при кредитуванні операцій з обліку векселя);
- зі сплатою процентів в момент погашення основного боргу.

8. За формою залучення кредиторів до кредитних операцій банківський кредит буває:

- двосторонній (беруть участь один банк і один позичальник);
- консорціумний (для кредитування клієнта з метою зменшення ризику або неможливості надання кредиту одним банком (при недостатності кредитних ресурсів або необхідності дотримання економічних нормативів, встановлених центральним банком) створюється банківський консорціум;
- паралельний (багатобічний, коли кожний з банків на свою частину в загальній сумі кредиту, який надається одному позичальнику, укладає з останнім кредитний договір).

9. За ступенем ризику кредити діляться на :

- стандартні (кредитний ризик є незначним, позичальник своєчасно розраховується з банком за позиками і відсотками і мають належну фінансову стійкість, яка забезпечить погашення позики в майбутньому);
- під контролем (кредитний ризик є незначним, але може збільшитися внаслідок виникнення несприятливої для позичальника ситуації);
- субстандартні (кредитний ризик є значним, надалі може збільшуватися та є ймовірність несвоєчасного погашення заборгованості в повній сумі та в строки, що передбачені кредитним договором);
- сумнівні (виконання зобов'язань з боку позичальника в повній сумі (з урахуванням фінансового стану позичальника та рівня забезпечення) під загрозою, ймовірність повного погашення кредитної заборгованості низька);

- безнадійні (імовірність виконання зобов'язань за якими з боку позичальника практично відсутня).

Таким чином, комерційний банк як ланка банківської системи безпосередньо виконує функції кредитно-розрахункового обслуговування клієнтів на комерційних принципах.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи

Здійснення обліково-аналітичного процесу неможливо без необхідного рівня правового регулювання. Нормативно-правове регулювання являє собою сукупність законів, що регламентують суспільні й окремі законотворчі відносини, які розробляють і затверджуються на рівні держави (табл. 1.1).

Особливістю сучасного стану обліку, аналізу, аудиту кредитних операцій банківської установи є їх здійснення в умовах воєнного стану. Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня [6]. Метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Таблиця 1.1.

Нормативно-правове забезпечення кредитних операцій банківської установи

№ з/п	Найменування нормативно-правового документу	Зміст нормативно-правового документу та питання, які регулюються
1	2	3
1.	Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (із змінами та доповненнями)	Встановлює правові основи господарської діяльності, визначає основні принципи господарювання, СГД та особливості правового регулювання фінансової діяльності, зокрема банківської діяльності. Визначає правовий статус банків, організаційно-правові його форми, види банківських операцій (щодо кредитних операцій – їх сутність, форми та види банківського кредиту, контроль за використанням кредиту, поняття кредитних ресурсів та факторингових послуг і лізингових операцій).
2.	Закон України „Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. №2121-III (із змінами і доповненнями)	Визначає структуру банківської системи, правові основи банків, порядок створення і основні принципи їх діяльності, основні види та перелік операцій банків (зокрема, у ст.2 надається визначення банківського кредиту, у ст.47 та ст.49 визначається перелік кредитних операцій), функції банків та основи захисту інтересів клієнтів.

Продовження табл.1.1

1	2	3
3.	Закон України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12 .07. 2001 р. № 2664-III (Втрата чинності, відбудеться 01.01.2024). Натомість вступить у дію Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX «Про фінансові послуги та фінансові компанії»	Визначає основні правові засади у сфері надання фінансових послуг, умови створення та діяльності фінансових установ, принципи і механізм надання фінансових послуг, форми та напрямки у сфері державного регулювання ринків фінансових послуг (у ст.1 розкриваються поняття фінансової та кредитної установи, фінансового кредиту та фінансової послуги, у ст.4-6 визначаються умови надання фінансових послуг).
4.	Закон України „Про заставу” від 02.10.1992 р. №2654-XII (із змінами та доповненнями)	Визначає поняття застави, застосування застави, предмет застави, зміст та форму договору застави, право розпорядження заставленим майном, звернення стягнення на заставлене майно та основні форми і види застави.
5.	Закон України „Про іпотеку” від 05.06.2003 р. №898-IV (із змінами та доповненнями)	Визначає поняття іпотеки, виникнення, застосування та основи державної реєстрації іпотеки, встановлює предмет іпотеки та умови володіння, користування і розпорядження предметом іпотеки, основні засади оформлення іпотеки та задоволення вимог іпотекодержателя за рахунок предмета іпотеки.

Продовження табл.1.1

1	2	3
6.	Закон України „Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати” від 19.06.2003 р. № 979-IV (із змінами та доповненнями)	Встановлює відносини у системі іпотечного кредитування, а також перетворення платежів за іпотечними активами у виплати за іпотечними сертифікатами із застосуванням механізмів управління майном, визначає поняття іпотечного боргу та іпотечних активів, основні процедури емісії іпотечних сертифікатів та державного нагляду і регулювання іпотечного кредитування та емісії іпотечних сертифікатів.
7.	Закон України „Про страхування” від 07.03.1996 р. №85/96 (із змінами та доповненнями)	Регулює відносини у сфері страхування, а саме, визначає поняття страховиків та страхувальників, форми та види страхування, основні умови договору страхування та випадки припинення його дії, умови забезпечення платоспроможності страховиків
8.	Закон України „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” від 12.07.2001 р. №2658-III	Визначає правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та ресторанного регулювання, зокрема визначає випадки проведення оцінки майна та їх методичне регулювання, набуття права на заняття оціночною діяльністю, а також права, обов’язки та відповідальність оцінювачів і суб’єктів оціночної діяльності.

Продовження табл.1.1

1	2	3
9.	Закон України „Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень ” від 18.11.2003 р. № 1255-IV (із змінами та доповненнями)	Визначає правовий режим регулювання обтяжень рухомого майна, встановлених з метою забезпечення виконання зобов'язань, види та предмети обтяжень, процес відчуження предмета обтяження, порядок реєстрації та основні пріоритети обтяжень, а також порядок внесення записів до Державного реєстру та надання витягів з Державного реєстру
10.	Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами та доповненнями)	Визначає правові засади організації, регулювання, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. В законі сформульовано мету, принципи ведення бухгалтерського обліку, вимоги до порядку організації бухгалтерського обліку та до складання фінансової звітності .
11.	Закон України „Про організацію формування та обігу кредитних історій” від 23.06.2005 № 2704-IV (із змінами та доповненнями)	Визначає основні засади та принципи формування і ведення кредитних історій, вміст інформації, що міститься в кредитній історії, права суб'єктів кредитних історій та користувачів бюро кредитних історій, вимоги до захисту інформації, що складає кредитну історію, порядок утворення, діяльності та ліквідації бюро кредитних історій

Продовження табл.1.1

1	2	3
12.	Постанова Правління НБУ „Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні” від 28.08.2001 р. № 368 (із змінами та доповненнями)	Встановлює порядок визначення регулятивного капіталу банку та такі економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками, а саме нормативи капіталу, нормативи ліквідності, нормативи кредитного ризику, нормативи інвестування, норматив ризику загальної відкритої валютної позиції банку, а також визначає контроль за дотриманням банками економічних нормативів
13.	Постанова Правління НБУ „Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями” від 30.06.2016 № 351 (із змінами та доповненнями)	Встановлює порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, визначає поняття кредитних операцій та класифікацію кредитних операцій за рівнем ризику, порядок здійснення оцінки фінансового стану позичальника та перелік основних економічних показників діяльності позичальника при здійсненні оцінки фінансового стану, визначає класифікацію класів позичальників за результатами оцінки їх фінансового стану, а також групи кредитних операцій за станом обслуговування позичальником боргу за ними, наводить порядок розрахунку резерву під кредитні ризики та порядок формування та використання резерву під прострочені та сумнівні щодо отримання НД за активними операціями банків

Продовження табл.1.1

1	2	3
14.	Постанова Правління НБУ „Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України” від 27.02.2018 № 17	Визначають методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку інформації про доходи і витрати та порядок застосування банками основних принципів бухгалтерського обліку під час визнання та обліку доходів і витрат, зокрема визначають поняття та класифікацію доходів та витрат банку, порядок відображення в бухгалтерському обліку доходів та витрат банку
15.	Постанова Правління НБУ „ Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах” від 11.06.2018 № 64	Визначає порядок відображення в бухгалтерському обліку інформації про надання (отримання) кредитів, гарантій, авалів, поручительств, здійснення факторингових операцій, операцій репо, врахування векселів, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках
16.	Постанова Правління НБУ „Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України” від 10.05.2016 № 311	Визначає систему аудиторської діяльності в банках та регламентує порядок створення і організацію роботи СВА в Банківських установах, а саме визначає вимоги до СВА, основні завдання і функції цієї служби та повноваження і обов’язки СВА

Джерело: власна розробка

В умовах надзвичайного стану керівник банківської установи має вжити заходи для забезпечення належного захисту і збереження активів, печаток, штампів банку, інших цінностей, облікової інформації про операції банків, первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку тощо. На день, що передував введенню надзвичайного стану, фіксуються залишки за рахунками синтетичного і аналітичного обліку. Протягом дії зазначеного періоду облік може вестися як в автоматизованій формі, так і у ручному режимі з застосуванням допоміжних книг і Головної книги. Після завершення режиму надзвичайного стану банківська установа має відновити облік із застосуванням комп'ютерної техніки.

1.3. Організація і задачі обліку, аналізу, аудиту в умовах АТ «Державний експортно-імпортний банк України»

Державний експортно-імпортний банк України, створений у 1992 році згідно з Указом Президента України №29, та 23.01.1992 отримав свою першу ліцензію від НБУ. Скорочена назва банку - АТ «Укрексімбанк». Це акціонерне товариством, 100% акцій якого належать державі в особі Кабінету Міністрів. Структура АТ «Укрексімбанк» в Україні складається з Головного банку, 22 філій та 29 відділень (станом на 01.10.2021).

Акціонерне товариство «Державний експортно-імпортний банк України» знаходиться за адресою: Україна, 03150, м. Київ, вул. Антоновича, 127

Телефон: 0-800-50-44-50

Телефакс: +380(44)247-80-82

Телекс: 831258 EXIMB UX

Канцелярія: bank@eximb.com

Реквізити: МФО 322313, код ЄДРПОУ 00032112

Індивідуальний податковий номер 000321126658

Свідоцтво платника ПДВ №100227232

S.W.I.F.T.: EXBSUAUX

Ліцензія НБУ №2 від 7 серпня 2019 року

Електронна адреса АТ «Укрексімбанк» для обміну податковими накладними в електронному вигляді, зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних: podatok@eximb.com (у системі електронного документообігу «М.Е.Доc IS»).

Індивідуальний податковий номер: 000321126658

АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» при здійсненні банківської діяльності керується чинним законодавством України, зокрема Законами України: „Про банки і банківську діяльність”, „Про господарські товариства”, „Про ринки капіталу та організовані товарні ринки”, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, іншими законодавчими актами України, а також нормативно-правовими актами України, в тому числі нормативно-правовими актами НБУ.

АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» при здійсненні своїх функцій керується також внутрішніми нормативними актами: Статутом банку, Положенням про Спостережну раду банку, Положенням про Правління банку, Положенням про Ревізійну комісію, іншими внутрішніми документами, що регламентують здійснення банківських операцій: Положеннями, Правилами, Інструкціями, Порядками, Технологічними картками; наказами, розпорядженнями Голови Спостережної ради та Голови Правління банку.

Організаційна структура банку забезпечує його оптимальну присутність у кожному регіоні країни. Вона складається з регіональних і міжрегіональних управлінь, що займаються операційною підтримкою та розвитком бізнесу у відділеннях, а також здійснюють контроль за їхньою діяльністю, приймають рішення щодо кредитування клієнтів і розвитку бізнес-напрямів в областях..

Головним пріоритетом кредитної політики АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» є збільшення кредитного портфеля шляхом нарощування обсягів кредитування реального сектору економіки, сприяння економічному розвитку та зміцненню соціального сектора економіки,

розширення послуг з кредитування корпоративних клієнтів при одночасному поліпшенню їх якості. АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» реалізує такі напрямки кредитування: короткострокове та довгострокове кредитування корпоративних клієнтів, інвестиційне кредитування, проектне фінансування, кредитування клієнтів роздрібного (середнього та малого) бізнесу, кредитування будівництва соціально важливих і комерційних об'єктів, іпотечне кредитування.

Здійсненням кредитних операцій в АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» покладено на відділ кредитування, який є структурним підрозділом філії і діє відповідно до Положення про відділ кредитування.

Відділ кредитування у своїй діяльності керується чинними законодавчими та нормативними актами, наказами Голови Правління НБУ, а також внутрішніми нормативними актами банку – Положеннями, які регламентують кредитну політику банку, порядок та умови здійснення кредитних операцій.

Так, в АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» розроблені та діють такі внутрішні Положення з кредитування:

1. Положення про кредитування юридичних осіб в системі АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», яке регламентує порядок та умови надання кредитів СГД та ФО – суб'єктам підприємницької діяльності, подальший контроль (моніторинг) за їх використанням, порядок повернення кредитів та сплата процентів, інші питання, пов'язані з процесом кредитування, дотримання яких є обов'язковим. До цього Положення розроблені та впровадженні окремі Порядки:

- Порядок кредитування юридичних осіб на купівлю автотransпортних засобів в системі АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»;

- Порядок кредитування юридичних осіб на інвестування в будівництво комерційної нерухомості в АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»;

- Порядок овердрафтного кредитування клієнтів в АТ «Державний експортно-імпортний банк України»;

- Порядок кредитування сільськогосподарської техніки вітчизняних та іноземних виробників.

2. Положення про кредитування клієнтів роздрібного (середнього та малого) бізнесу в АТ «Державний експортно-імпортний банк України», яке регламентує кредитну політику, загальні базові бізнес-правила та умови кредитування клієнтів роздрібного-середнього та малого бізнесу АТ «Державний експортно-імпортний банк України». Відповідно до цього Положення розроблені та впроваджені Управлінням по роботі з малим та середнім бізнесом такі окремі продуктивні Порядки (стандарт):

- Порядок (стандарт) кредитування клієнтів роздрібного (середнього та малого) бізнесу в АТ «Державний експортно-імпортний банк України» на поповнення оборотних коштів;

- Порядок (стандарт) кредитування клієнтів роздрібного (середнього та малого) бізнесу в АТ «Державний експортно-імпортний банк України» на купівлю основних засобів та нематеріальних активів;

- Порядок (стандарт) кредитування клієнтів роздрібного (середнього та малого) бізнесу в АТ «Державний експортно-імпортний банк України» на купівлю автотранспортних засобів;

- Порядок (стандарт) кредитування клієнтів роздрібного (середнього та малого) бізнесу в АТ «Державний експортно-імпортний банк України» на купівлю обладнання;

- Порядок (стандарт) кредитування клієнтів роздрібного (середнього та малого) бізнесу під заставу майнових прав на вклад (депозит), розміщений в АТ «Державний експортно-імпортний банк України»;

- Порядок „експрес” кредитування клієнтів роздрібного (середнього та малого) бізнесу в АТ «Державний експортно-імпортний банк України».

3. Положення про порядок кредитування ФО в системі АТ «Державний експортно-імпортний банк України», яке регламентує порядок та умови

надання кредитів ФО, подальший контроль (моніторинг) за їх використанням, порядок повернення кредитів та сплата процентів, інші питання, пов'язані з процесом кредитування, дотримання яких є обов'язковим. До цього Положення розроблені окремі Порядки:

- Порядок надання кредитів ФО на придбання товарів тривалого користування;

- Порядок кредитування ФО на інвестування в житлове будівництво та купівлю нерухомого майна з встановленням іпотеки;

- Порядок кредитування ФО на купівлю автотранспортних засобів.

Всі наведені Положення і Порядки до них складають з декількох розділів, основними з яких є:

1. Загальні положення – визначаються умови та принципи кредитування, вимоги до суб'єкта кредитування, повноваження при прийнятті рішення про надання кредиту.

2. Перелік документів, необхідних для розгляду питання про надання кредиту.

3. Аналіз фінансового стану позичальника – визначається порядок та вимоги при аналізі фінансового стану позичальника.

4. Порядок прийняття рішення про видачу кредиту та порядок надання кредиту – визначає процес обробки наданих документів, отриманих результатів при проведенні аналізу фінансового стану позичальника, порядок прийняття рішення про видачу кредиту та умови, на яких він надається.

Рішення на видачу кредиту клієнту приймається колегіально Кредитним комітетом в порядку встановленому Положенням про Кредитні комітети (ради, комісії) АТ «Державний експортно-імпортний банк України», який також регламентує функції та повноваження Кредитних комітетів, та в межах встановленого їм права (ліміту) відповідно до Положення про лімітну політику АТ «Державний експортно-імпортний банк України» в частині проведення кредитних операцій на небанківському ринку. Документи, які отримані банком при оформленні кредиту та під час його моніторингу,

систематизуються у кредитну справу згідно з Порядком формування кредитної справи. Порядок зберігання та обліку оригіналів кредитних договорів та договорів забезпечення, додаткових угод до них регламентується Положенням про облікову політику АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України». Реєстрація всіх укладених договорів, договорів забезпечення зобов'язань за договором кредиту, договорів страхування, та додаткових угод до них здійснюється в Книзі реєстрації договорів, яка ведеться відповідно до Положення про порядок візування, реєстрації та зберігання договорів.

5. Форми забезпечення повернення кредиту.

З метою дотримання принципу забезпеченості банківського кредиту, зменшення ризику та недопущення збитків від проведення кредитних операцій, банком використовуються різні засоби забезпечення (застава, гарантія, порука, страхування кредитного ризику).

Висновки до розділу 1

1. Кредитні операції посідають ключове місце з-поміж активних операцій Банківської установи і забезпечують близько 70 % від отриманих ним доходів. До кредитних операцій належать: позичкові операції, операції кредитного характеру та послуги кредитного характеру. Банки переважно використовують метод індивідуального підходу до клієнта при видачі кожної окремої позики, а метод відкриття кредитної лінії практикують у відносинах із позичальниками, які мають високий кредитний рейтинг.

2. Внутрішня структура Банку сприяє реалізації орієнтованого на клієнта підходу до надання банківських послуг. Нині АТ „Укресімбанк” успішно працює за трьома основними напрямками: роздрібний бізнес, корпоративний бізнес, фінансово-інституціональний бізнес.

3. Організаційна структура кредитного процесу в АТ „Укресімбанк” заснована на розмежуванні функцій аналізу, супроводження кредитних проектів та їх обліку між окремими структурними підрозділами, що здатна

забезпечити ефективну систему організації та внутрішнього контролю за проведенням кредитних операцій. Ця структура включає фронт-офіс, мідл-офіс та бек-офіс.

4. Запропонована організаційна структура кредитного процесу, заснована на розмежуванні функцій аналізу, супроводження кредитних проектів та їх обліку між окремими структурними підрозділами, є дієвим засобом підвищення ефективності кредитних операцій. З її впровадженням, по-перше, очікується збільшення обсягу кредитних операцій, по-друге - суттєво вдосконалиться система внутрішнього контролю за всіма притаманними кредитним операціям ризиками, що в свою чергу дасть змогу знизити їх рівень, а отже, поліпшити структуру кредитного портфеля.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ В УМОВАХ АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»

2.1. Документальне оформлення кредитних операцій банківської установи

АТ „Укресімбанк” веде бухгалтерський облік та складає фінансову звітність відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, нормативно-правових актів НБУ, основних принципів міжнародних стандартів фінансової звітності та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

У межах чинного законодавства та нормативних актів НБУ, Положення про облікову політику АТ “Укресімбанк” визначає основні принципи ведення бухгалтерського (фінансового) обліку і формування статей звітності, єдині методи оцінки активів, зобов'язань та інших статей балансу банку, порядок нарахування доходів банку за кожним фінансовим інструментом, віднесення їх на рахунки прострочених, критерії визнання активів сумнівними чи безнадійними до отримання, порядок створення та використання спеціальних резервів (порядок списання за рахунок резервів безнадійної заборгованості), вимоги та вказівки щодо обліку окремих операцій.

Для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності активи і зобов'язання банку оприбутковуються та обліковуються за вартістю їх придбання чи виникнення, справедливою (ринковою) вартістю.

Крім методів та способів оцінки, що застосовуються при виникненні (визнанні) активів для оприбуткування їх вартості за балансом, банк використовує різні методи приведення вартості активів у відповідність до їх реального стану: нарахування доходів і витрат з дотриманням їх відповідності, формування спеціальних банківських резервів, переоцінка активів до їх

справедливої вартості, амортизація необоротних активів тощо.

Шляхом застосування організаційних та контрольних методів управління системою підвідомчих установ банком забезпечено дотримання вимог та правил його облікової політики установами банку.

Облікова політика АТ “Укрексімбанк” на 2022 рік за правилом послідовності зберігає всі принципи і методи оцінки статей балансу та ведення бухгалтерського обліку, визначені Положенням про облікову політику АТ “Укрексімбанк” на 2021 рік.

У разі змін чинних нормативно-правових вимог, які мали місце протягом звітнього року, облікова політика застосовувалась установами банку в частині, що не суперечить чинному законодавству. Процедурні питання порядку ведення обліку в системі банку, що виникали у зв’язку із змінами в нормативних документах НБУ, регламентувались Головним офісом протягом звітнього року окремими роз’ясненнями.

Таким чином забезпечено співставлення і порівняння показників фінансового звіту за 2022 рік з попередніми звітними періодами.

Протягом 2022 року в Облікову політику вносилися зміни, якими встановлювався додатковий критерій суттєвості за кредитними операціями при визначенні порядку обліку дисконту (премії). Метою внесення змін було обмеження суми дисконту, який відноситься на процентні доходи (витрати) під час визнання фінансового інструменту.

Зазначені зміни не привели до коригувань нерозподіленого прибутку на початок звітнього року. Фактів повторного подання порівняльної інформації у фінансових звітах та фактів повторного оприлюднення виправлених фінансових звітів протягом 2022 року немає.

Основними принципами бухгалтерського обліку доходів та витрат банку визначено нарахування, відповідність та обачність.

Доходи і витрати банку, підлягають нарахуванню, крім випадків, коли дата нарахування та дата сплати співпадають, - тоді доходи і витрати можуть відображатись без їх нарахування. В цьому випадку банком застосовується

внутрішній контроль за отриманими доходами.

Нарахування процентних доходів і витрат здійснюється пропорційно сумі активу чи зобов'язання та кількості днів, протягом яких враховуються відповідні активи чи зобов'язання.

За методом “факт/факт” нараховуються, як правило, витрати банку, за методом “факт/360” – як правило, доходи банку.

Доходи і витрати за процентними (купонними) цінними паперами нараховуються за методами “факт/факт”, “факт/360” залежно від умов емісії цінних паперів.

Дисконт та премія за борговими цінними паперами у портфелі на продаж, у портфелі до погашення амортизуються щомісячно за методом ефективної ставки відсотка з відображенням у Звіті про фінансові результати за статтею „Процентні доходи”. Дисконт та премія за борговими цінними паперами у торговому портфелі не амортизуються протягом терміну знаходження цінних паперів у цьому портфелі, при реалізації цінних паперів дисконт та премія збільшують або зменшують торговельний дохід за цінними паперами.

Дисконт та премія за борговими цінними паперами, емітованими банком, амортизуються щомісячно за методом ефективної ставки відсотка з відображенням у Звіті про фінансові результати за статтею „Процентні витрати”.

Амортизація дисконту за кредитними та депозитними операціями збільшує (зменшує) процентні доходи (процентні витрати) за виданими (отриманими) кредитами та депозитами. Списання дисконту за кредитними та депозитними операціями здійснюється не рідше одного разу на місяць за такими методами:

- списання на процентні доходи (витрати) під час визнання такого фінансового інструменту – якщо сума дисконту є несуттєвою, тобто менше 1 % від суми кредиту (депозиту) за умови, що сума цього дисконту становить не більше 0,01 % від загальної суми активів (зобов'язань) банку;

- амортизація прямолінійним методом – для короткострокових кредитів (депозитів) а також для довгострокових кредитів (депозитів), за якими рівень відхилення ефективної ставки відсотка від номінальної процентної ставки не перевищує 10 пунктів в абсолютному значенні;

- ефективної ставки відсотку – для довгострокових кредитів, за якими рівень відхилення ефективної ставки відсотка від номінальної процентної ставки перевищує 10 або більше пунктів в абсолютному значенні.

Комісійні доходи (витрати) за одноразовими послугами, як правило, визнаються (сплачуються) під час або після фактичного надання (отримання) послуги без відображення за рахунками нарахованих доходів (витрат). Доходи (витрати) за безперервними послугами нараховуються щомісяця протягом усього строку дії угоди про надання (отримання) послуг. Доходи (витрати) за послугами, що надаються поетапно, нараховуються після завершення кожного етапу операції протягом дії угоди про надання (отримання) послуг. Доходи (витрати) за послугами з обов'язковим результатом нараховуються за фактом надання (отримання) послуг або за фактом досягнення передбаченого договором результату.

З метою визначення критеріїв визнання несплачених доходів сумнівними до отримання, доходи банку поділяються на доходи від кредитних операцій та інші доходи. Доходи від кредитних операцій визнаються сумнівними одночасно із визнанням сумнівним основного боргу за кредитом. Критерієм визнання сумнівними інших доходів банку вважається непогашення доходів, нарахованих за відповідним договором з конкретним контрагентом, протягом 60 днів після закінчення строку сплати, передбаченого цим договором. У разі визнання нарахованих доходів сумнівними, подальше їх нарахування не здійснюється.

Кредити при їх видачі банкам та клієнтам відображаються за первісною вартістю. За наданими кредитами банк щомісячно нараховує процентні доходи пропорційно сумі активу та терміну його використання.

Кредитний ризик виникає, коли є імовірність неповернення кредиту. Для

покриття кредитного ризику банк формує резерви за рахунок витрат. При формуванні резервів враховується платоспроможність позичальників, їх фінансовий стан, стан обслуговування позичальником боргу за наданим кредитом, рівень забезпеченості наданого кредиту, інші фактори.

Під прострочені понад 31 день доходи за наданими кредитами банк формує резерви за рахунок витрат.

У випадках, коли за результатами здійснення всіх юридичних дій, заборгованість за кредитом (включаючи основний борг та НД) не може бути повернена, вона визнається безнадійною та списується за рахунок сформованого резерву.

Кошти, отримані в рахунок погашення кредитної заборгованості, що списана за рахунок відповідних спеціальних резервів, відображаються як дохід, якщо заборгованість списана в минулих роках, зменшують витрати на формування резервів, якщо заборгованість списана в поточному році.

Кредити відображені у звіті „Баланс” як різниця між сумою основного боргу за кредитами та сумою сформованих резервів під кредитні ризики.

Загальні резерви під заборгованість для можливих збитків за кредитами за рахунок капіталу у звітному році банком не створювались.

Кошти, надані банком за ВВ, відображаються як надані кредити.

Проценти, накопичені на дату врахування процентного векселя, збільшують ціну його врахування (придбання) та відображаються як НД.

Дисконт за врахованим векселем є процентним доходом банку, що одержаний авансом, і амортизується рівномірним методом протягом терміну врахування такого векселя банком.

Заборгованість за векселями, оплату яких прострочено понад 30 днів, вважається сумнівною.

За рішенням Загальних зборів акціонерів банку про остаточний розподіл прибутку банк формує загальні резерви для відшкодування збитків від різних видів ризиків за рахунок прибутку після оподаткування.

Відповідно до чинного законодавства України кошти загальних

резервних фондів банку використовуються згідно з рішенням Загальних зборів акціонерів банку за поданням Спостережної ради банку за наступними напрямками:

- на покриття операційно-технологічних ризиків за операціями з використанням платіжних карток;

- на покриття витрат по іншим ризикам.

Резервний фонд банку може бути використаний тільки на покриття збитків банку за результатами звітного року згідно з рішенням Загальних зборів акціонерів банку за поданням Спостережної ради.

Фонд розвитку банку формується за рішенням Загальних зборів акціонерів банку за поданням Правління Банку. Використовуються кошти фонду розвитку банку на розвиток матеріально-технічної, операційно-технологічної інфраструктури банку та бренду АКБ „Укресімбанк”, а також :

- покриття збитків звітного та / або минулих років;
- суми відрахувань до загальних і резервних фондів;
- суми списань емісійних різниць у разі недостатності коштів рахунку 5010;
- суми виплат дивідендів за привілейованими акціями та інші цілі.

Банк формує за рахунок витрат резерви для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості залежно від строків її виникнення, а також з урахуванням строків погашення, передбачених договорами або правилами здійснення операцій/розрахунків. Сформовані резерви використовуються на погашення дебіторської заборгованості після здійснення усіх заходів по поверненню боргу відповідно до чинного законодавства.

У разі зменшення корисності цінних паперів, що обліковуються в портфелі на продаж та в портфелі до погашення, банк формує резерви на суму перевищення балансової вартості цінних паперів над сумою очікуваного відшкодування.

Банк формує за рахунок витрат резерви під прострочені понад 31 день та сумнівні доходи.

Банк формує за рахунок витрат резерви за фінансовими зобов'язаннями кредитного характеру (гарантії, авалі тощо) на умовах, аналогічних кредитним операціям.

Аудитором АТ „Укресімбанк” є аудиторська фірма „Прайсвотерхаус Куперс”. Голова правління аудиторської фірми – Пахуча Л.С. (сертифікат аудитора: № 0000025, виданий на підставі Закону України "Про банки і банківську діяльність" та рішення Комітету з питань сертифікації аудиторів банків. Висновок, що надав аудитор є безумовно позитивним.

У загальному плані під кредитною операцією розуміють укладання кредитної угоди про надання позики або угоди про прийняте банком на себе зобов'язання щодо видачі кредиту, купівлі позики, яке супроводжується записами у банківських рахунках з відповідним відображенням операції в балансі кредитора і позичальника.

Перелік документів, що подаються позичальником в обов'язковому порядку:

1. Заявка на отримання кредиту за формою, визначеною банком.
2. Анкета позичальника (стислі відомості про позичальника) за формою, визначеною банком.
3. Копії установчих документів, а також інші документи, що підтверджують правоздатність (для юридичних осіб) і дієздатність (для ФО) клієнта.
4. Копія Статуту.
5. Копія свідоцтва про реєстрацію (перереєстрацію).
6. Копії ліцензій, передбачених законодавством.
7. Техніко-економічне обґрунтування одержання кредиту з розрахунком строку окупності та рентабельності об'єкта кредитування із зазначенням: спрямування позичкових коштів; розрахунку затрат та надходжень на весь термін користування позикою.

8. Копії контрактів, угод та інших документів, що стосуються кредиту: угоди на придбання та реалізацію товарно-матеріальних цінностей, послуг, виконання робіт та ін., накладні, митні декларації тощо.

9. Завірений податковою адміністрацією бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати та їх використання на останню звітну дату, а також річні баланси за весь період діяльності фірми, при необхідності - розшифровка окремих статей балансу.

10. Документи, що стосуються забезпечення кредиту:

застава майна - опис закладеного майна, угоди на придбання заставлених товарно-матеріальних цінностей, накладні та інші документи, що підтверджують право власності (техпаспорти, техталони - у разі застави транспортних засобів);

застава нерухомості - довідка-характеристика з Бюро технічної інвентаризації, довідка з міської нотаріальної контори, угода купівлі-продажу (передачі, дарування) чи свідоцтво про приватизацію;

гарантія (поручительство) - угода гарантії (поручительства), а також документи по гаранту, зазначені у пп. 3-5, 9, 11-12;

страхування - страховий поліс, угода страхування, умови страхування, а також документи по страховій компанії, перераховані у пп.9, 11, 12.

11. Довідка з обслуговуючого банку про наявність рахунків позичальника, наявність/відсутність заборгованості за кредитами

12. Відомості за кредитами, отриманими в інших банках.

До документів, перерахованих у пп. 3 - 5, 8, долучаються також оригінали для звіряння.

У разі необхідності позичальник подає (до ухвалення рішення про надання кредиту або в процесі подальшого контролю) внутрішні фінансові та управлінські звіти, звіт про рух касових надходжень, дані про дебіторську та кредиторську заборгованість, податкові та митні декларації, документи про оренду приміщень та ін.

Здійснення кредитних операцій супроводжується виконанням наступних облікових операцій:

- реєстрація і відкриття особового позичкового рахунку позичальнику;
- операції з видачі кредиту;
- операції з обліку документів, які супроводжують кредитну операцію;
- операції з погашення кредиту;
- операції з обліку поганих кредитів;
- операції з нарахування та використання резерву на покриття кредитних ризиків;
- операції зі списання з балансу сумнівних кредитів і забалансовий облік боргів по цих кредитах;
- забалансовий облік зобов'язань банку кредитного характеру;
- зберігання і ведення картотек документів;
- відображення кредитних операцій в балансі банку, складання звітності за кредитними операціями.

Облікові кредитні операції є технічним елементом, який логічно завершує виконання окремих етапів (або етапу) кредитного процесу.

Для отримання кредиту клієнт звертається в кредитний відділ з клопотанням, до якого додаються документи, які дозволяють прийняти рішення щодо доцільності такої кредитної операції. Пакет документів може відрізнятися залежно від комерційної операції, що кредитується, та категорії позичальника.

Документи передаються для вивчення та аналізу уповноваженим підрозділам банку. У випадку прийняття позитивного кредитного рішення укладається кредитна угода, де констатуються умови кредитної операції. Після цього кредитний інспектор оформляє бухгалтерські документи, які містять вказівки щодо відкриття позичкового рахунку та видачі кредиту. Ці документи повинні містити дозвільні підписи керівника банку або уповноважених ним для виконання зазначених операцій посадових осіб.

Оформлені згідно банківських вимог документи передаються в обліково-операційний відділ для виконання. Приблизний перелік цих документів наступний: розпорядження кредитного відділу; примірник кредитної угоди; угода застави (або інша форма забезпечення); строкове зобов'язання; зведене зобов'язання; картка із взірцями підписів керівника і головного бухгалтера та відбитком печатки підприємства, посвідчена в установленому порядку.

Форми та зміст розпорядження кредитного відділу, строкового зобов'язання та зобов'язання-доручення розробляються банками самостійно.

У розпорядженні кредитного відділу повинен зазначатись наданий особовому позичковому рахунку позичальника номер рахунку, а також загальні рекомендовані й додаткові параметри, що характеризують позичальника та кредитну угоду і які необхідні для виконання аналітичного обліку. На основі даних розпорядження здійснюється реєстрація позичкового особового рахунку в книзі відкритих рахунків.

Строкове зобов'язання являє собою юридичний документ, який служить основою для погашення кредиту. Кількість примірників строкового зобов'язання залежить від способу погашення кредиту: водночас, по частинах або після закінчення обумовленого періоду.

2.2. Синтетичний і аналітичний облік кредитних операцій банківської установи

Балансові рахунки для обліку кредитних операцій розміщені в першому та другому класах плану рахунків. Розподіл рахунків за класами узгоджується з принципами побудови балансу, в даному випадку окремого відображення міжбанківських та клієнтських операцій [23, с.144].

У першому класі «Казначейські та міжбанківські операції» згруповані рахунки для обліку кредитних операцій, які, по-перше, виникають з приводу

отримання Банківськими установами запозичених коштів від НБУ України і, по-друге, відображають відносини з отримання та надання позик іншим комерційним банкам. Операції з отримання кредитів Банківськими установами за своєю суттю є однією з форм залучення ресурсів в банк і належать до пасивних операцій [21, с.193].

У складі позабалансових рахунків передбачені рахунки для обліку забалансових зобов'язань банку кредитного характеру. Вони згруповані у наступні рахунки дев'ятого класу: гарантії, поручительства, акредитиви та акцепти, що надані банкам (рах. 900); гарантії, надані клієнтам (рах. 902); сумнівні гарантії та поручительства (рах. 909); зобов'язання з кредитування, які надані банкам (рах. 910); зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам (рах.912). У випадку справдження умов, що зафіксовані в угоді про гарантії і контрактні зобов'язання, банк буде зобов'язаний видати позику або здійснити платіж третій особі, що спричинить зміну величини запозичених активів у балансі банку. З-поміж позабалансових рахунків можна також виокремити рахунки, які носять допоміжний характер і використовуються як інструмент контролю при здійсненні кредитних операцій. Операції, що обліковуються на цих рахунках, можуть справити безпосередній вплив на зміну величини запозичених активів і відображаються за балансом на рахунках наступних груп: отримана застава (рах. 950); не сплачені в строк доходи (рах. 960); борги, списані у збиток (рах. 961); інші цінності та документи (рах. 9819).

Класифікація рахунків у балансі для обліку кредитних операцій наведена на рис.2.1.

Розглянемо критерії, які покладено в основу поданої класифікації. Можна виділити наступні основні ознаки, за якими здійснюють групування рахунків для обліку кредитних операцій в балансі [15, с.66]: інституційна; вид кредитної операції; цільове призначення і вид кредиту; строки користування кредитом; тип заборгованості за позикою; доходи, що належать банку за надані кредитні послуги. Згідно з інституційною ознакою рахунки в балансі перш за все згруповані щодо наступних позичальників:

- а) банки (перший клас, 152 група);
- б) суб'єкти підприємницької діяльності (другий клас, 20 розділ);
- в) органи загального державного управління (другий клас, 21 розділ);
- г) фізичні особи (другий клас, 22 розділ).

У середині інституційних позичальників позичкові рахунки групуються (або виділяються окремі рахунки) за видами кредитних операцій:

- а) пряме кредитування (позичкові операції);
- б) непряме кредитування:
  - кредити за операціями РЕПО (група 201, рах. 1522);
  - кредити за ВВ (група 202);
  - кредити за факторинговими операціями (група 203);
  - фінансовий лізинг (рах. 1525, 2075).

Рахунки суб'єктів підприємницької діяльності для обліку позичкових операцій поділяються за цільовим направленням кредиту і окремими видами кредитів. У синтетичному обліку окремо виділяються рахунки для обліку кредитів, які видаються для формування обігового капіталу і на фінансування інвестиційної діяльності.

Облік кредитів, призначених для фінансування обігового капіталу, ведеться за ознакою їх цільового призначення. Окремо враховуються кредити, видані на закупівлю сировини, матеріалів, формування товарних запасів, підготову продукцію на складі та відвантажені товари (рахунки групи 204), а окремо - кредити, видані на фінансування операцій з експорту та імпорту товарів і послуг і за форфейтинговими угодами (рахунки групи 205).

На фінансування обігового капіталу направляються також кредити для фінансування розрахунків за товари та послуги за допомогою платіжних карток, на поповнення обігових коштів, на виплату заробітної плати, у тому числі за розпорядженням органів влади, та деякі інші, що обліковуються у складі групи «Інші кредити в ПД» (рахунки групи 206). Кредити в інвестиційну діяльність, які направляються на покриття затрат по будівництву

та освоєнню землі, на купівлю будівель, споруд, обладнання та землі обліковуються на рахунках групи 207 [6, с.401].

Така побудова синтетичного обліку кредитів, які надані суб'єктам підприємницької діяльності, не дозволяє отримати інформацію про кредитні вкладення банку за секторами економіки чи в галузевому аспекті. Це можливо лише за даними аналітичного обліку шляхом введення в номер особового позичкового рахунку коду галузі.

Принцип цільового призначення і виду кредиту чітко виявляється і при групуванні рахунків для обліку кредитів, які надані ФО. Кредити, надані ФО, називають споживчими кредитами. Споживчі кредити прийнято підрозділяти на дві групи:

кредити, які надані на фінансування поточних потреб окремих осіб, у тому числі на придбання товарів тривалого використання, на оплату освіти, медичних послуг, під платіжні картки і т. ін.;

кредити на покращення житлових умов та ведення господарства.

Стосовно такої класифікації виділені дві групи рахунків:

кредити на ПП, які надані ФО (рахунки групи 220);

кредити в інвестиційну діяльність, які надані ФО (рахунки групи 221).

В основу класифікації рахунків з обліку кредитів, які надані органам загального державного управління, покладено ознаку розподілу органів управління за рангами. Останні прийнято підрозділяти на дві групи [17, с.534]: центральні органи державного управління; місцеві органи державного управління. Відповідно у другому класі виділено дві групи рахунків для обліку таких кредитів - 210 і 211.

В основу побудови рахунків усіх груп покладено єдиний загальний принцип. Згідно з ознакою строковості окремо обліковуються короткострокові та довгострокові кредити. До короткострокових належать кредити, які видані на строк до одного року, до довгострокових — кредити, видані на строк понад один рік. У кожній групі вирізняються рахунки за ознакою типу

заборгованості: строкова заборгованість; пролонгована заборгованість; прострочена заборгованість.

До строкової належить заборгованість по кредиту в межах початкового строку погашення кредиту за кредитною угодою. На рахунку «Пролонгована заборгованість» враховується заборгованість за кредитами, строк погашення яких перенесено до настання початкового строку погашення. До простроченої належить заборгованість за кредити, не погашені у визначений термін. У кожній групі також окремо виділяються рахунки для обліку [36, с.100]:

а) доходів, які нараховані банком за надану послугу, строк виплати яких не наступив (відстрочені доходи);

б) прострочених доходів, тобто доходів за кредитами, які у визначений термін не перераховані позичальником банку.

По кожному інституційному позичальнику на рахунках самостійної групи обліковується заборгованість за сумнівними кредитами загальними сумами у розрізі цільових позик.

Усі рахунки, як балансові, так і позабалансові, призначені для обліку активних кредитних операцій, за своїм характером активні, тобто можуть мати лише дебетове сальдо. Дебетове сальдо фіксує суму боргу клієнта перед банком або суму вимоги банку до клієнта. На забалансовому рахунку сальдо фіксує суму взятого банком на себе зобов'язання кредитного характеру.

На позабалансових рахунках, що мають допоміжний характер, облік ведеться в умовній грошовій оцінці. Наприклад, договір застави, або кредитний договір, оцінюється в умовній оцінці 1 грн. і обліковується за дебетом рахунку «Інші цінності та документи». Дебетовий обіг за позичковими рахунками показує загальну суму виданих кредитів. Кредитовий обіг фіксує:

а) суму погашених кредитів;

б) суму заборгованості за кредитами, яка пролонгована і списана на рахунок з обліку пролонгованих позик;

в) заборгованість за непогашені в строк кредити, яка списана на рахунок з обліку прострочених кредитів.

Заключним елементом у системі балансових рахунків для обліку кредитних операцій є рахунки для обліку суми спеціального резерву, який використовується для покриття безнадійної заборгованості за нестандартними кредитами. В балансі сума спеціального резерву обліковується окремо за кредитами, наданими банкам, і загальною сумою за кредитами, наданими іншим інституційним суб'єктам: резерв під заборгованість інших банків (група 159, рах. 1590); резерв під заборгованість за кредитами, які надані клієнтам (розділ 24, група 240, рах. 2400).

За своїм характером ці рахунки пасивні, але належать до виду контрактивних балансових рахунків. У балансі і балансовому звіті залишки за цими рахунками відображаються за активом зі знаком мінус. Такий порядок відображення суми резерву дозволяє за даними балансу розраховувати суму чистих кредитних активів, або, іншими словами, реально відображати вартість кредитних активів.

Аналітичний облік кредитних операцій ведеться на бланках особових рахунків. Особові позичкові рахунки відкриваються кожному позичальнику окремо на кожен вид і термін кредиту. Для обліку споживчих позик використовуються спеціальні бланки особових рахунків у формі карточки.

Формування номера особового рахунку здійснюється Банківськими установами самостійно у межах наданої їм компетенції. При цьому обов'язково враховують такі параметри [47, с.160]: номер балансового рахунку (4 знаки); ключовий розряд (1 знак); характеристику контрагента (1 знак); номер за порядком особового позичкового рахунку (2 знаки); код контрагента (до 6 знаків).

При організації аналітичного обліку банками також повинні бути враховані спеціальні обов'язкові параметри: вид кредиту (револьверний, кредит у межах кредитної лінії, овердрафт, інші кредити); цільова спрямованість кредиту (позиція отримує шифр згідно номенклатури НБУ);

вид забезпечення (забезпечений, незабезпечений); дата видачі кредиту; дата фактичного погашення кредиту; перший строк погашення згідно кредитної угоди; кількість пролонгувань; категорія ризику (згідно з класифікацією кредитів за якістю). Інші параметри можуть запроваджуватися на розсуд банку у випадку виникнення потреби в отриманні додаткової інформації, необхідної для управління кредитним портфелем. Обов'язкові загальні та спеціальні параметри дозволяють забезпечити звітність за кредитними операціями згідно з вимогами НБУ.

Кредит надається позичальнику одноразово у повній сумі й зараховується на розрахунковий (поточний) рахунок або видається готівкою. Якщо банк вважає за потрібне запровадити більш жорсткий контроль за цільовим використанням кредиту, позика видається частинами безпосередньо на сплату грошово-розрахункових документів за цінності та затрати, що кредитуються.

Операції з видачі відображаються наступною бухгалтерською проводкою:

Д-т рахунку «Позичковий рахунок»;

К-т рах. 1200 «Коррахунок у НБУ (або в іншому банку)» (рах. 1500).

Операції з відкриття банком клієнту підтвердженої кредитної лінії обліковуються позасистемно. Про проведення операції здійснюється запис у картці або журналі обліку відкритих підтверджених кредитних ліній.

При здійсненні операції з видачі позики одночасно проводиться операція з обліку строкового зобов'язання (або зведеного зобов'язання) по номіналу за балансом:

Д-т рах. 9819 «Інші цінності та документи»;

К-т рах. 9910 «Контррахунок».

Бухгалтер-операційник поміщає обліковане строкове зобов'язання в картотеку строкових зобов'язань. Картотека ведеться у розрізі позичальників, а серед позичальників — за строками погашення кредиту.

Кредитна угода передається в бухгалтерію для розміщення у сховищі та обліковується на позабалансовому рахунку «Інші цінності та документи» в умовній оцінці 1 грн.:

Д-т рах. 9819 «Інші цінності та документи»;

К-т рах. 9910 «Контррахунок».

Форми забезпечення кредиту різноманітні: це може бути застава майна (у вигляді товарно-матеріальних цінностей, нерухомості, цінних паперів), угоди гарантії або поручительства. Облік залежить від форми забезпечення та місця знаходження застави.

Згідно з умовами угоди застави закладене майно може перебувати як у заставника, так і у заставоотримувача в експлуатації або на зберіганні. Операції з обліку застави відображаються наступними записами:

За способом погашення розрізняють кредити, які погашаються: 1) водночас загальною сумою і 2) в розстрочку, тобто частинами суми. Спосіб погашення визначається, як правило, при структуризації позики. Кредитний працівник на основі вивчення прогнозу руху грошових потоків, що поданий клієнтом, спільно з ним визначає найбільш прийнятний спосіб погашення. Якщо обрано спосіб погашення в розстрочку, кредитний працівник складає графік погашення кредиту і розраховує суми до погашення основного боргу та відсоткові платежі по кожному строку.

Строки і суми погашення основного боргу відображаються в строковому зобов'язанні, яке надає клієнт при отриманні кредиту і на основі якого бухгалтер-операційник контролює погашення кредиту з боку клієнта. Бухгалтер щоденно проглядає картотеку і добирає зобов'язання, за якими настав строк погашення. Джерелом погашення кредиту виступають власні кошти клієнта. Розглянемо облік операцій з погашення кредиту.

У випадку повного погашення кредиту, включаючи відсоткові платежі, банк повертає позичальнику цінності, цінні папери, які були прийняті у заставу. Такі операції виконуються з дозволу керівництва банку.

Кошти на погашення кредиту з інших банків перераховуються або з використанням платіжного доручення, оформленого позичальником, або вимогою-дорученням, яке оформляє банк-кредитор. Строкове зобов'язання або зведене зобов'язання вилучається у витрати лише при їх погашенні у повній сумі. Якщо погашення здійснюється частково, то на звороті робиться позначка про суму та дату платежу, а зобов'язання залишається у картотеці і не підлягає списанню на витрати.

При прийнятті рішення щодо пролонгування кредиту складається додаток до кредитної угоди, і клієнт замінює строкове зобов'язання на зобов'язання з новими строками погашення. При настанні строку погашення кредиту і відсутності у клієнта достатньої суми коштів для його погашення уповноважені підрозділи банку починають проводити роботу з проблемними кредитами.

У день визначеного строку погашення частина непогашеної або непогашена заборгованість за кредитом переноситься на рахунок прострочених позик. При цьому на основі меморіального ордеру здійснюється запис:

Д-т рахунку з обліку простроченої заборгованості;

К-т позичкового рахунку.

У випадку забезпечення кредиту заставою майна банк отримує право на заставлене майно. Якщо майно знаходиться у заставника, він зобов'язаний передати його на відповідальне зберігання в банк. При цьому здійснюються наступні проводки за позабалансовими рахунками:

1) Д-т - 9500; 2) Д-т - 9900:

К-т - 9900; К-т - 9501

і списується з позабалансового рахунку акт передачі заставленого майна:

Д-т 9910; К-т 9819.

В аналітичному обліку до позабалансових рахунків № 9819, 9500, 9501 ведуться картки обліку застави, забезпечення. З метою звіряння наявності

цінностей, документів, цінних паперів у сховищі та даних обліку щокварталу повинна здійснюватися інвентаризація за позабалансовими рахунками.

Періодично, один раз на місяць або квартал, банк повинен аналізувати якість кредитного портфеля. Підлягає інвентаризації та аналізу заборгованість за кредитами, яка обліковується на рахунках прострочених позик з метою виявлення сумнівної. Остання підлягає перенесенню на рахунок з обліку сумнівної заборгованості.

Трансформація заборгованості оформляється проводкою:

Д-т «Сумнівна заборгованість за кредитами»;

К-т «Прострочена заборгованість за кредитами». Таким чином, на рахунках з обліку сумнівної заборгованості обліковується заборгованість за кредитами, повернення яких на сьогодні майже неможливо.

Для підтримання стабільності банківської системи з метою хеджування кредитного ризику в банках передбачене утворення резерву на покриття можливих втрат за кредитами. Залежно від джерел формування цей резерв розподіляється на: загальний; спеціальний.

Загальний резерв формується за рахунок прибутку банку після сплати податку на прибуток, тобто поточного і нерозподіленого прибутку. Спеціальний резерв є статтею витрат банку. Резерв для покриття можливих збитків належить до планових резервів; його формування повинно здійснюватись Банківськими установами в обов'язковому порядку згідно з методикою, затвердженою Національним банком України. Призначення резерву - відшкодування можливих збитків за усіма видами наданих кредитів. Причому за рахунок резерву підлягають покриттю лише втрати за основним боргом. Покриття за рахунок резерву несплачених позичальником відсотків та комісій за кредитними операціями не дозволяється.

Резерв утворюється за усіма видами кредитів, які надані у національній та іноземній валютах. При розрахунку резерву враховується заборгованість за депозитами, які розміщені в інших банках, за кредитами, які надані іншим банкам, за всіма кредитами суб'єктам підприємницької діяльності, включаючи

як прямі банківські кредити, так і непрямі, а також ФО за наданими гарантіями та поручництвами.

Не враховується при розрахунку резерву заборгованість за бюджетними кредитами, а також за кредитами та депозитами між установами в системі одного комерційного банку. Сума сформованого планового резерву на покриття втрат за кредитами являє собою оцінковий показник, призначення якого - підтримати на певному рівні (наприклад, на середньому для одного класу банків) співвідношення між витратами на погашення збитків за кредитами і загальною сумою виданих кредитів.

В Україні створюється база статистичної інформації, яка дозволить визначати оптимальну усереднену величину резерву на покриття втрат за кредитами. Необхідність використання цього показника для управління кредитними ризиками безумовна. Банківські установи нерідко опиняються в ситуації, коли втрачають контроль над кредитним портфелем. Це призводить до збільшення суми неповернення за виданими кредитами та гарантіями. Для їх покриття в першу чергу використовується спеціальний резерв, а потім - загальний резерв. Якщо суми резерву недостатньо, то на погашення безнадійних кредитів направляються кошти резервного фонду і поточний та нерозподілений прибуток. Однак якщо банку не вдається вишукати зовнішнє джерело збільшення власного капіталу, то це може призвести до його неплатоспроможності та банкрутства.

Розрахунок планової суми резерву на покриття можливих втрат за кредитами. Згідно з чинними правилами загальний резерв нараховується на стандартні кредити, а спеціальний - на нестандартні кредити. До нестандартних кредитів належать: кредити під контролем; субстандартні кредити; сумнівні кредити; безнадійні кредити.

Віднесення кредиту до тої чи іншої групи визначається рівнем ризику. Національним банком України розроблені критерії віднесення кредиту до тієї чи іншої групи ризику, які відповідають чинним у міжнародній банківській практиці:

стандартні кредити - це кредити, основний борг і відсотки за якими погашаються своєчасно, згідно з графіком, і рівень ризику тут прийнятний. Коефіцієнт ризику за цими кредитами встановлений на рівні 1 %;

кредити під контролем - це кредити, за якими основний борг і відсотки сплачуються своєчасно, але з цією категорією кредитів виникають незначні проблеми (наприклад, неповна документація). Коефіцієнт ризику за цими кредитами встановлено на рівні 5 %;

субстандартні кредити - це кредити, прострочена заборгованість за основним боргом і відсотках яких не перевищує 90 днів, загальний строк пролонгування кредиту перевищує 90 днів. Кредити цієї групи відносять до кредитів невисокої якості; вони спроможні призвести до непогашення, але їх негативні властивості можна усунути. Коефіцієнт ризику встановлено на рівні 20 %;

сумнівні кредити - це кредити, прострочена заборгованість за основним боргом та відсотками яких складає понад 90 днів. Тут уже мають місце суттєві недоліки, існує реальна можливість втрат за кредитами. Коефіцієнт ризику встановлено на рівні 50 %;

безнадійні кредити - це кредити, втрати за якими майже неминучі, а заборгованість з цих позик, як правило, підлягає списанню з балансу. Коефіцієнт ризику встановлено на рівні 100 %.

Банківські установи щоквартально, станом на останній робочий день кварталу, повинні аналізувати якість кредитного портфеля з метою групування кредитів за рівнем ризику.

Під час виконання такої роботи кредитний комітет (чи комісія) зобов'язаний оцінювати окремі аспекти діяльності кожного позичальника щодо можливості виконання ними зобов'язань згідно з угодою про надання кредиту, виходячи з таких критеріїв: оцінка фінансового стану позичальника; стан погашення позичальником кредитної заборгованості за основним боргом та відсотків за нею.

На підставі класифікації кредитів розраховується загальна планова сума резерву з розбивкою на суми за кожною групою кредитів на майбутній квартал.

Загальний резерв, нарахований на заборгованість за стандартними кредитами, розглядається як складова власного капіталу банку і обліковується на балансовому рах. 5020 «Загальні резерви» групи 502 «Загальні резерви банку». За своїм характером це пасивний рахунок. У першу чергу загальний резерв формується за рахунок прибутку минулих років. При цьому здійснюється така проводка:

Д-т рах. 5030 «Прибутки минулих років»;

К-т рах. 5020 «Загальні резерви».

У разі недостатності цього джерела для формування загального резерву протягом року, наприкінці року резерв має бути сформований за рахунок поточного прибутку. Ця операція відображається проводкою:

Д-т рах. 5040 «Прибуток минулого року, що очікує затвердження»;

К-т рах. 5020 «Загальні резерви».

Спеціальний резерв формується за рахунок витрат банку. Акумуляовані в ньому суми обліковуються: за міжбанківськими кредитами на рах. 1590 «Резерв під заборгованість інших банків», за операціями з клієнтами на рах. 2400 «Резерви під заборгованість за кредитами, які надані клієнтам».

За своїм характером рах. 1590 і 2400, на яких обліковується сума спеціального резерву, є пасивними, однак належать до контрактивних балансових рахунків. У балансі залишки на рахунках № 1590 і 2400 відображаються у складі активів зі знаком мінус. Це пов'язано з тим, що сума спеціального резерву розглядається як прямі втрати банку і тому не враховується у складі його власного капіталу.

Діючою методикою передбачено, що у разі зменшення планової суми спеціального резерву в порівнянні з попередньою звітною датою комерційний банк надлишкову суму резерву скеровує: за загальним резервом - на

збільшення прибутку; за спеціальним резервом — на збільшення валового доходу.

Згідно встановлених правил резерв на покриття можливих кредитних збитків формується головним банком та його філіями. Загальний резерв обліковується на балансі головного банку. Спеціальний резерв обліковується на балансі установ банку, які зареєстровані як платники податку. Це пов'язано з особливостями системи оподаткування.

Кошти резерву на покриття можливих втрат за кредитними операціями можуть використовуватись тільки на погашення безнадійних кредитів, заборгованість за якими обліковується на рахунках з обліку сумнівної заборгованості. Списання з балансу основної суми боргу за безнадійними кредитами провадиться згідно з рішенням Правління комерційного банку. За рахунок спеціального резерву відшкодування безнадійних кредитів можливе у випадку, якщо причина для цього відповідає вимогам чинного законодавства України.

Рішення про списання заборгованості за рахунок загального резерву банк приймає самостійно. Однак така операція може бути проведена банком не пізніше останнього робочого дня поточного року, в якому кредит визнано безнадійним.

Розглянемо схему бухгалтерських проводок при списанні кредитної заборгованості за рахунок спеціального резерву. Правилами НБУ передбачено, що у разі прийняття рішення про списання безнадійних кредитів за рахунок загального резерву Банківські установи повинні на цю суму додатково сформувати резерв, який обліковується на окремих аналітичних рахунках за балансовими рахунками № 1599 і 2400 «Резерв під заборгованість за кредитами». З метою повернення боргу за безнадійними кредитами, що обліковані за балансом, банки зобов'язані працювати з клієнтами протягом трьох років.

Після списання безнадійних кредитів банк зобов'язаний продовжувати роботу з клієнтами з метою повернення боргу (не пізніше, ніж до закінчення строку позовної давності) протягом трьох років.

У випадку, якщо банку все ж не вдалося погасити борги за безнадійними кредитами, вони вважаються повністю безнадійними і не підлягають системному бухгалтерському обліку, тобто списуються з позабалансових рахунків.

1. Списання суми основного боргу за безнадійними кредитами:

Д-т рах. 9910;

К-т рах. 9610, 9611.

2. Списання суми неотриманих відсотків та комісій за кредитними операціями:

Д-т рах. 9910;

К-т рах. 9600, 9601.

Якщо позичальник повністю чи частково сплачує борг за безнадійними кредитами, який був попередньо списаний за рахунок резерву, банк повинен визнати цю суму як валовий дохід:

Д-т рах. 2600 «Поточний рахунок клієнта»;

К-т рах. 6800 «Непередбачені доходи».

Сплачені відсотки та комісії за безнадійними кредитами також обліковуються у складі непередбачених доходів:

Д-т рах. 2600;

К-т рах. 6800.

Якщо в момент погашення боргу за безнадійними кредитами його сума обліковувалась за балансом, то вона підлягає списанню з позабалансових рахунків №9600, 9601, 9610, 9611.

У банку безнадійні борги за кредитами можуть перевищувати суму сформованого резерву на покриття можливих витрат за кредитними операціями. Виникає питання: за рахунок яких джерел можуть бути покриті втрати від кредитної діяльності? Для покриття таких витрат банк повинен

сформувати додатковий резерв за рахунок своїх фондів чи нерозподіленого прибутку минулого року.

Для зменшення ризику від кредитної діяльності банки на свій розсуд можуть передбачати ідентифіковані резерви за кредитами. Такі резерви утворюються проти конкретних кредитів, якщо банк має достатньо підстав вважати, що відповідний кредит не буде погашено. Джерелом ідентифікаційного резерву може бути перерозподілений прибуток. Віднесення суми резерву (або його частини) на валові витрати можливе у випадку, якщо це передбачено податковим законодавством.

У балансі зазначений резерв обліковується на рах. 3699 «Резерви по покриття інших ризиків та витрат». Оскільки такі резерви є реальними втратами банку, то вони не обліковуються у складі додаткового капіталу в класі «капітал банку».

Банки зобов'язані щоквартально подавати НБУ звітність про заборгованість за кредитами, списану з балансу і обліковану на позабалансовому рахунку; про класифікацію кредитів за групами ризику і про утворення резерву на покриття можливих втрат за кредитами; звіт про зміни резерву.

Для забезпечення повноти, своєчасності та ефективності контролю за використанням і погашенням кредиту велике значення має організація руху інформаційних потоків про кредитну угоду між підрозділами, які беруть участь у її виконанні. Особливе місце посідають відносини між бухгалтерією та кредитним відділом. У банку повинні бути розроблені схеми руху документів між цими підрозділами та визначена відповідальність працівників цих підрозділів за збереженість документів, на підставі яких здійснена кредитна операція.

Інформація про позичальника та стан кредиту може узагальнюватись кредитним працівником у спеціальній формі «Облікова (або особиста) картка позичальника», орієнтовна форма якої наведена у додатку 16. Перші примірники документів на видачу кредиту, а саме: кредитна угода,

строкове зобов'язання, угода-доручення, угода застави підлягають обліку на позабалансових рахунках і зберігаються у сховищі. Це дозволяє забезпечити їх збереженість. Копії та другі примірники цих документів, а також інші документи з оформлення кредитної угоди зберігаються в кредитній справі клієнта і знаходяться у кредитного працівника. Кредитний працівник для обліку виданих кредитів веде журнал їх реєстрації. У журналі зазначається найменування позичальника, дата видачі кредиту, позначка про його погашення, пролонгування і виконання позичальником своїх зобов'язань.

Після отримання інформації про погашення позичальником основного боргу і відсоткових платежів за кредит, у функції кредитного працівника входить: звіряння цих даних з даними особових позичкових рахунків позичальника; оформлення меморіального ордера на вилучення зі сховища кредитної угоди, строкового зобов'язання і документів по заставі; повернення строкового зобов'язання і документів по заставі позичальнику; після оформлення запису на кредитній угоді «кредит погашено» угода разом з іншими документами за кредит піддягає здачі в архів, де вона зберігається п'ять років.

Загальна відповідальність за дотримання правил оформлення, видачі та своєчасного погашення кредитів покладається на керівника і головного бухгалтера банківської установи, а персональну відповідальність несуть члени кредитного комітету, які приймають рішення про видачу кредиту, а також уповноважена особа банку, яка за дорученням і з повноваженнями підписує кредитну угоду.

Облік факторингових операцій. Факторингові операції— це продаж рахунків фактору (від англ. factor — комісіонер, агент, посередник), в особі якого, як правило, виступають Банківські установи, фінансові компанії, а також спеціалізовані факторингові компанії. При цьому банки купують рахунки-фактури постачальників на відвантажену конкретним покупцем-дебіторам продукцію, виконані роботи, послуги. Внаслідок цього

здійснюється передача постачальником банку права на вимогу боргу з покупця.

Отже, факторингові операції - це купівля банком права на утримання боргу. Це не просто одна з форм фінансування. Банк купує в свого клієнта дебіторські рахунки, завчасно оцінивши кредитоспроможність наявних і можливих дебіторів клієнтів, і наперед визначає максимальний розмір авансу, який звичайно складає 80-90 % суми рахунків-фактур за вирахуванням дисконту і комісійних. Після аналізу необхідної інформації, одержаної від постачальника банк укладає з ним угоду на факторингове обслуговування, в якій повинно бути обумовлено: перелік покупців, вимоги яких будуть переуступатися; контрольну суму переуступок; розмір аважу; відсоткову ставку за кредит; відсоткову ставку комісійних за обробку рахунків-фактур; право регресу зворотної вимоги до постачальника; граничний строк платежу для покупця-дебітора; відповідальність сторін за порушення угоди; умови розірвання угоди; строк дії угоди та ін.

Бухгалтерський облік розрахунків за факторинговими операціями здійснюється на активно-пасивному балансовому рах. 3519 «Інша дебіторська заборгованість за господарською діяльністю банку» (субрахунок «Розрахунки банку за факторинговими операціями»), а одержаних доходів — на спеціальному окремому рах. 6023 «Відсоткові доходи за рахунками суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями». Аналітичний облік до цього рахунку здійснюється за особовими рахунками постачальників.

Доходи банку від факторингових операцій становить різниця між ціною купівлі рахунків-фактур постачальника і сумою, яка надходить за них від дебітора-покупця.

Відображення факторингових операцій в системі рахунків бухгалтерського обліку розглянемо на прикладі викупу дебіторської заборгованості на суму 100 000 грн. із загальною сумою усіх скидок 10000 грн.

1. На викуп дебіторської заборгованості у постачальника за ціною нижче вартості рахунків-фактур:

Д-т рах. 3519 «Інша дебіторська заборгованість за господарською діяльністю банку» 90 000 грн.

К-т рах. 1200 «Коррахунок у НБУ» 90 000 грн.

2. На одержання грошей від дебітора на повну суму рахунку-фактури - 100 000 грн.:

Д-т рах. 120 «Коррахунок у НБУ» 100000 грн.

К-т рах. 3519 «Інша дебіторська заборгованість за господарською діяльністю банку» 90000 грн.

К-т рах. 6023 «Відсоткові доходи за рахунками суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями» 10000 грн.

Аналогічно відображаються на рахунках бухгалтерського обліку і операції форфейтинга— форми банківського кредиту, що передбачає придбання права вимоги з постачання товарів і надання послуг, прийому на себе ризику виконання цих вимог та їх інкасування.

Облік фінансового лізингу. Лізинг — це форма довгострокової оренди, яка пов'язана з передачею в користування обладнання, транспортних засобів, іншого рухомого і нерухомого майна, при збереженні права власності за орендодавцем на весь строк угоди оренди.

Після закінчення строку дії угоди лізингу орендатор може: завершити орендні платежі й повернути майно банку; скласти нову угоду лізингу; викупити майно за ціною, погодженою з орендодавцем: встановленою у момент укладання угоди або за залишковою вартістю.

Строк угоди, як правило, дорівнює строку амортизації або менший за нього. Орендна плата включає в себе амортизацію, витрати банку щодо оформлення лізингу і комісійну винагороду у вигляді відсотків.

Бухгалтерський облік операцій за лізингом ведеться на активних рахунках: № 4400 «Операційні основні засоби» (які здані в оренду з оперативного лізингу); № 4500 «Неопераційні основні засоби» (які здані в оренду з оперативного лізингу).

За дебетом цих рахунків обліковується вартість заново придбаних машин, обладнання та інших об'єктів основних засобів, які потім передані згідно з лізинговою угодою. За кредитом цих рахунків відображаються їх вибуття при купівлі орендарем за залишковою вартістю, списанні з балансу або іншій реалізації за договірною ціною.

Аналітичний облік при цьому здійснюється аналогічно в межах рахунків № 4400 та 4500.

За надання послуг кредитного характеру банки справляють з клієнтів комісійну винагороду. До таких послуг належать: видача гарантій і поручительств іншим банкам та клієнтам, акцептовані та авальовані векселі, підтверджені та покриті акредитиви тощо.

Надані банком гарантії та поручительства обліковуються на позабалансових рахунках за умови, що вони невідзивні та існує угода за будь-якою формою, яка має юридичну силу. Вони обліковуються на рахунках групи:

- гарантії, поручительства, акредитиви та акцепти, що надані банком, рах. 900;

- гарантії, надані клієнтам, рах. 902;

- сумнівні гарантії та поручительства, рах. 909. Гарантії, надані банкам, обліковуються за номіналом. Комісійні справляються, як правило, одноразово у відсотках від суми гарантії за умовами угоди.

Як послуга кредитного характеру розглядається операція банку з акцептування перевідних векселів. Суть цієї операції полягає в тому, що банк акцептує виставлений на нього клієнтом (кореспондентом) переводний вексель за умови, що клієнт надасть банку грошове покриття до настання строку платежу за векселем. У цієї операції, на відміну від Урахування векселя, банк сам стає платником. Як правило, сума для сплати векселя банку надається клієнтом не пізніше, як за три дні до настання строку платежу за векселем. Послуги кредитного характеру виникають також при участі банку в

розрахунках клієнта за експортно-імпортними операціями, коли формою розрахунків стає документарний акредитив.

Відкриття банком на прохання клієнта-імпортера акредитива обліковується за дебетом за балансового рахунку «Непокриті акредитиви» і кредитом контррахунку:

Д-т рах. 9122;

К-т рах. 9900.

Якщо банк за дорученням іншого банку, який відкрив акредитив, підтверджує його, то ця операція обліковується:

Д-т рах. «Підтвержені акредитиви, видані банком»;

К-т рах. 9900.

За ці операції клієнт-імпортер сплачує банку комісійні. Ці доходи обліковуються в кредиті рах. 6111 «Комісійні доходи за кредитне обслуговування клієнтів». При виконанні розглянутих операцій комісійні розраховуються від суми виданого банком зобов'язання.

За користування кредитами клієнти сплачують банку відсотки. Відсотки за кредит є вагомою складовою в загальній сумі доходів банку.

Синтетичний облік нарахованих відсотків за користування кредитами ведеться окремо за кожною групою позичкових рахунків згідно з їх класифікацією в балансі. Відсотки обліковуються за ознакою строковості: окремо нараховані до настання строку їх сплати і окремо — прострочені. Для цього в кожній групі позичкових рахунків передбачено по два рахунки четвертого порядку. Списані з балансу прострочені відсоткові платежі обліковуються за балансом на рахунках № 9600 і 9601 «Несплачені в строк доходи за кредитами» відповідно банків і клієнтів.

Аналітичний облік нарахованих відсотків ведеться в розрізі позичальників і окремо за кожним видом наданого кредиту. Відсотки нараховуються щомісяця. Позичальник перераховує відсоткові платежі в строки, передбачені кредитною угодою. Базою нарахування відсотків є сума залишку заборгованості за позичковим рахунком. У випадку нестачі суми

коштів на рахунку позичальника для погашення боргів за позику і нараховані відсотки кошти скеровуються на їх погашення у порядку, визначеному кредитною угодою.

Способи перерахування відсоткових платежів визначаються в кредитній угоді. Нарахування відсотків та їх відображення в обліку та фінансовій звітності банку здійснюється згідно з принципом нарощених доходів та витрат і відповідності. Визнання нарахованих, але несплачених у строк відсотків як безнадійних і прийняття рішення про їх списання з балансу є привілею правління комерційного банку в межах чинного законодавства.

Списані прострочені відсотки обліковуються на позабалансовому рахунку протягом строків позовної давності. Нормативними документами НБУ не допускається нарахування відсотків на суму прострочених відсоткових платежів.

Нарахування відсоткових платежів здійснюється програмним шляхом у автоматичному режимі. Сума нарахованих відсотків відображається у відомості. Бухгалтер або кредитний працівник здійснюють вибірковий контроль за правильністю нарахування відсотків з метою попередження помилок. За позичковими рахунками овердрафт нарахування відсотків повинно здійснюватись щоденно, оскільки залишок за рахунком має тимчасові обмеження.

2.3. Відображення кредитних операцій банківської установи у фінансовій і податковій звітності

Кредитні операції банківської установи відображаються у балансі і конкретизуються у Примітці 8. «Кредити та аванси клієнтів», де інформація подається у розрізі державних підприємств, СГД і ФО. Також розкриваються резерви за етапами знецінення кредитів на груповій та індивідуальній основ. Фрагмент оборотно-сальдової відомості АБ «Укрексімбанк» за станом на 01.01.2022 представлений у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Фрагмент оборотно-сальдової відомості АБ «Укресімбанк» за станом на 01.01.2022

Но- мер	Назва	А/П	Обороти						Сальдо		
			Дебет			Кредит			усього	НВ	ІВ
			усього	НВ	ІВ	усього	НВ	ІВ			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2020	Кредити, що надані за ВВ СГД, які обліковуються за АС	А	18640	18640	0	18640	18640	0	69123	69123	0
2028	НД за кредитами, що надані за ВВ СГД, які обліковуються за АС	А	3925	3925	0	3459	3459	0	9490	9490	0
2029	РзК, що надані за ВВ СГД, які обліковуються за АС	П	176	176	0	387	387	0	-35643	-35643	0
Група 202 - Усього			22 740	22740	0	22486	22486	0	42969	42969	0
2038	НД за вимогами, що придбані за операціями факторингу із СГД, які обліковуються за АС	А	0	0	0	14	14	0	85	85	0
Група 203 - Усього			0	0	0	14	14	0	85	85	0
2043	П(С)ЗК в ПД СГД, які обліковуються за АС	А	22616	10282	12334	37776	22856	14921	19020062	16360051	2660011
2045	П(С)ЗК СГД за іпотекою, які обліковуються за АС	А	5546	1206	4341	5970	1253	4717	2802194	886379	1915815
2046	НП/Д за П(С)ЗК СГД, які обліковуються за АС	А	88693	47868	40825	14205	186	14019	0	0	0
		П	0	0	0	0	0	0	-18478402	-16907783	-1570619
2048	НД за П(С)ЗК СГД, які обліковуються за АС	А	63829	27619	36210	88798	31430	57368	11041318	10853893	187425
2049	Резерв за П(С)ЗК СГД, які обліковуються за АС	А	16513	16152	361	76493	75627	866	0	0	0
		П	0	0	0	0	0	0	-5781034	-5660675	-120359
Група 204 - Усього			197 197	103127	94070	223242	131351	91891	8604138	5531866	3072272
2060	Кошти банків в розрахунках у СГД	А	1055302	1039988	15314	1055302	1039988	15314	0	0	0
2063	Кредити в ПД, що надані СГД, які обліковуються за АС	А	1879208	828163	1051044	1967893	318676	1649217	83616876	30809992	52806884

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2066	НП/Д за кредитами в ПД, що надані СГД, які обліковуються за АС	А	32262	17364	14898	26978	22991	3987	36293	3497	32796
		П	0	0	0	0	0	0	-313874	-43696	-270178
2068	НД за кредитами в ПД, що надані СГД, які обліковуються за АС	А	983956	668288	315668	1071073	777200	293872	5276131	1689660	3586472
2069	РзК в ПД, що надані СГД, які обліковуються за АС	П	566645	300268	266377	1255572	215438	1040134	-19638347	-3491205	-16147142
Група 206 - Усього			4517373	2854072	1663302	5376817	2374293	3002524	68977079	28968248	40008831
2071	ФЛ(О), що наданий СГД, який обліковується за АС	А	11377	11377	0	40774	40774	0	1494648	1494648	0
2076	НП/Д за ФЛ(О), що наданий СГД, який обліковується за АС	А	1640	1640	0	957	957	0	4041	4041	0
		П	0	0	0	0	0	0	-458	-458	0
2078	НД за ФЛ(О), що наданий СГД, який обліковується за АС	А	19933	19933	0	19833	19833	0	24150	24150	0
2079	Резерв за фінансовим лізингом (орендою), що наданий СГД, який обліковується за АС	П	11529	11529	0	38201	38201	0	-289650	-289650	0
Група 207 - Усього			44 478	44478	0	99765	99765	0	1232733	1232733	0
2083	ІК, що надані СГД, які обліковуються за АС	А	5657	5657	0	5756	5756	0	73928	35717	38211
2086	НП/Д за ІК, що надані СГД, які обліковуються за АС	А	141	89	52	1734	1060	674	0	0	0
		П	0	0	0	0	0	0	-1894	-1193	-701
2088	НД за ІК, що надані СГД, які обліковуються за АС	А	713	511	202	691	489	202	1337	1135	202
2089	Резерв за ІК, що надані СГД, які обліковуються за АС	П	3	3	0	3366	987	2379	-50171	-18235	-31937
Група 208 - Усього			6514	6260	254	11546	8291	3255	23200	17424	5776
			4788303	3030677	1757626	5734039	2636369	3097670	78880265	35793386	43086879

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2103	Кредити, що надані ОДВ, які обліковуються за АС	А	0	0	0	0	0	0	7033819	1000000	6033819
2106	НП/Д за кредитами, що надані ОДВ, які обліковуються за АС	А	498	81	416	82	82	0	362	362	0
		П	0	0	0	0	0	0	-13302	0	-13302
2108	НД за кредитами, що надані ОДВ, які обліковуються за АС	А	52072	25833	26239	51908	25833	26074	52072	25833	26239
2109	РзК, що надані ОДВ, які обліковуються за АС	П	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Група 210 - Усього			52 570	25914	26655	51990	25916	26074	7072952	1026196	6046756
2113	Кредити, що надані ОМС, які обліковуються за АС	А	18371	18371	0	20000	20000	0	1656441	1656441	0
2116	НП/Д за кредитами, що надані ОМС, які обліковуються за АС	А	5460	5460	0	10549	10549	0	13795	13795	0
		П	0	0	0	0	0	0	-599	-599	0
2118	НД за кредитами, що надані ОМС, які обліковуються за АС	А	24341	24341	0	19719	19719	0	40461	40461	0
2119	РзК, що надані ОМС, які обліковуються за АС	П	5171	5171	0	57834	57834	0	-195766	-195766	0
Група 211 - Усього			53 343	53343	0	108101	108101	0	1514332	1514332	0
			105 913	79258	26655	160091	134017	26074	8587284	2540528	6046756
2203	Кредити на ПП, що надані ФО, які обліковуються за АС	А	43070	40079	2991	43894	40259	3635	448008	208368	239640
2206	НП/Д за кредитами на ПП, що надані ФО, які обліковуються за АС	А	1	0	1	0	0	0	0	0	0
		П	0	0	0	0	0	0	-8	0	-8
2208	НД за кредитами на ПП, що надані ФО, які обліковуються за АС	А	8819	7094	1725	8622	6528	2094	293182	90974	202208
2209	РзК на ПП, що надані ФО, які обліковуються за АС	П	5738	9	5729	5669	953	4716	-626795	-184955	-441840
Група 220 - Усього			57 627	47182	10445	58185	47739	10445	114386	114386	0

Закінчення табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2233	ІК, що надані ФО, які обліковуються за АС	А	5418	0	5418	6892	224	6668	553161	58667	494494	
2236	НП/Д за ІК, що надані ФО, які обліковуються за АС	А	72	69	3	2	1	1	148	141	7	
		П	0	0	0	0	0	0	-1485	-1457	-28	
2238	НД за ІК, що надані ФО, які обліковуються за АС	А	4556	826	3730	5253	802	4451	449717	54270	395447	
2239	Резерв за ІК, що надані ФО, які обліковуються за АС	П	11004	161	10843	9508	323	9186	-985631	-101022	-884609	
Група 223 - Усього			21 049	1056	19993	21655	1350	20305	15910	10599	5311	
2240	П(С)ЗК на ПП фізичних осіб, які обліковуються за АС	А	0	0	0	8	8	0	824	824	0	
2243	Придбані (створені) знецінені ІК ФО, які обліковуються за АС	А	7	7	0	38	38	0	2167	2167	0	
2246	НП/Д за П(С)ЗК ФО, які обліковуються за АС	А	62	62	0	29	29	0	0	0	0	
		П	0	0	0	0	0	0	-6782	-6782	0	
2248	НД за П(С)ЗК ФО, які обліковуються за АС	А	45	45	0	40	40	0	6022	6022	0	
2249	Резерв за П(С)ЗК ФО, які обліковуються за АС	А	5	5	0	5	5	0	0	0	0	
		П	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Група 224 - Усього			120	120	0	120	120	0	2231	2231	0	
			П	78797	48358	30439	79959	49209	30750	132527	127216	5311

Джерело: власні розрахунки

Висновки до розділу 2

1. Здійснення кредитних операцій супроводжується виконанням наступних облікових операцій: реєстрація і відкриття особового позичкового рахунку позичальнику; операції з видачі кредиту; операції з обліку документів, які супроводжують кредитну операцію; операції з погашення кредиту; операції з обліку погашених кредитів; операції з нарахування та використання резерву на покриття кредитних ризиків; операції зі списання з балансу сумнівних кредитів і забалансовий облік боргів по цих кредитах; забалансовий облік зобов'язань банку кредитного характеру; зберігання і ведення картотек документів; відображення кредитних операцій в балансі банку, складання звітності за кредитними операціями.

2. Балансові рахунки для обліку кредитних операцій розміщені в першому та другому класах плану рахунків. Розподіл рахунків за класами узгоджується з принципами побудови балансу, в даному випадку окремого відображення міжбанківських та клієнтських операцій. У складі позабалансових рахунків передбачені рахунки для обліку забалансових зобов'язань банку кредитного характеру. Вони згруповані у наступні рахунки дев'ятого класу: гарантії, поручительства, акредитиви та акцепти, що надані банкам; гарантії, надані клієнтам; сумнівні гарантії та поручительства; зобов'язання з кредитування, які надані банкам; зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам.

3. Аналітичний облік кредитних операцій ведеться на бланках особових рахунків. Особові позичкові рахунки відкриваються кожному позичальнику окремо на кожен вид і термін кредиту. Для обліку споживчих позик використовуються спеціальні бланки особових рахунків у формі карточки. Формування номера особового рахунку здійснюється Банківськими установами самостійно у межах наданої їм компетенції. При цьому обов'язково враховують такі параметри: номер балансового рахунку (4 знаки); ключовий розряд (1 знак); характеристику контрагента (1 знак); номер за

порядком особового позичкового рахунку (2 знаки); код контрагента (до 6 знаків).

4. Синтетичний облік нарахованих відсотків за користування кредитами ведеться окремо за кожною групою позичкових рахунків згідно з їх класифікацією в балансі. Відсотки обліковуються за ознакою строковості: окремо нараховані до настання строку їх сплати і окремо - прострочені. Для цього в кожній групі позичкових рахунків передбачено по два рахунки четвертого порядку. Аналітичний облік нарахованих відсотків ведеться в розрізі позичальників і окремо за кожним видом наданого кредиту. Відсотки нараховуються щомісяця. Позичальник перераховує відсоткові платежі в строки, передбачені кредитною угодою. Базою нарахування відсотків є сума залишку заборгованості за позичковим рахунком. У випадку нестачі суми коштів на рахунку позичальника для погашення боргів за позику і нараховані відсотки кошти скеровуються на їх погашення у порядку, визначеному кредитною угодою.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ, АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ В УМОВАХ АТ «Державний експортно-імпортний банк України»

3.1. Аналіз кредитних операцій банківської установи

Реалізуючи стратегію розвитку, спрямовану на всебічне сприяння економічним реформам в державі, інвестиційно-інноваційним процесам в економіці України, Укресімбанк постійно проводить роботу щодо нарощування власної ресурсної бази, яка дозволяє підтримувати платоспроможність та ліквідність банку на належному рівні, забезпечувати своєчасні розрахунки та ефективну кредитну діяльність.

Фінансову могутність Укресімбанку створює не лише потужний капітал, а і широке коло клієнтів, кошти яких формують ресурсну базу банку. У 2022 році особлива увага приділялась зміцненню взаємовідносин із клієнтами, підвищенню якості обслуговування та розширенню спектру послуг. Серед клієнтів банку - провідні підприємства паливно-енергетичного та гірничо-металургійного комплексів, машинобудування, літакобудування, агропромислового комплексу та інших галузей.

Потужні ринкові позиції Укресімбанку у сегменті банківських послуг, що надаються корпоративним та приватним клієнтам, дозволили у 2022 році збільшити загальний обсяг ресурсів на 3987,6 млн. грн., або на 37,6%, до 14 590,3 млн. грн. Найбільшу питому вагу в структурі ресурсної бази займають кошти на рахунках юридичних осіб (51,3%) та вклади населення (36,5%).

Стратегія розвитку інвестиційної діяльності Укресімбанку потребує створення довгострокових ресурсів, значну частину яких формують строкові депозити. Тому, одним із основних напрямків роботи по нарощуванню ресурсної бази в 2022 році було залучення зазначених коштів шляхом застосування в роботі з клієнтами різноманітних депозитних продуктів.

Порівняно з 2021 роком залишки на депозитних рахунках юридичних осіб збільшилися на 1982,2 млн. грн. або 94,0% і на 01.01.2021 року склали 4091,7 млн. гривень. Основу депозитної бази забезпечили кошти СГД - 95,0% або 3888,1 млн. гривень. Від небанківських фінансових установ в депозити залучено 150,1 млн. грн. (3,7%), від клієнтів, які утримуються за рахунок бюджетних коштів - 53,5 млн. грн. (1,3%). Динамічне нарощення депозитної бази свідчить про постійно зростаючу довіру до банку як стабільної та надійної установи.

Упродовж 2022 року кредитна політика Укрексімбанку характеризувалась зваженістю, нарощенням обсягів кредитування одночасно з посиленням заходів, спрямованих на мінімізацію кредитних ризиків, покращенням якості кредитного обслуговування клієнтів.

Обсяги кредитних операцій стабільно зростали. Всього за 2022 рік Укрексімбанком надано 41110,3 млн. грн. кредитів (з них в національній валюті - 21 960,2 млн. грн., в іноземній - 19 150,2 млн. грн.), що на 3 952,9 млн. грн. більше попереднього року. Кредити переважно надавалися на поточні та інвестиційні потреби СГД. При цьому більше 60% кредитних вкладень банку спрямовано в промисловість.

Заборгованість за кредитами збільшилась на 3492,6 млн. грн. та на 01.01.2021 року досягла 11425,2 млн. грн., з якої кредити СГД та ОДВ і місцевого самоврядування склали 10 764,8 млн. грн. (94,2%), ФО - 543,3 млн. грн. (4,8%). Кількість позичальників за рік суттєво зросла та на 01.01.2021 року склала 8,8 тис. СГД.

Вагому кредитну підтримку отримали підприємства машинобудування і металообробки, частка яких в кредитному портфелі Укрексімбанку на 01.01.2021 року складає 8,8% (1 004,5 млн. грн.), енергетики - 8% (915,5 млн. грн.), вугільної галузі - 5,7% (652 млн. грн.), металургії - 5,7% (650,5 млн. грн.), харчової промисловості - 4,5% (515,5 млн. грн.) (табл. 3.1).

Кредити АТ «Державний експортно-імпортний банк України» за галузями економіки

№ з/п	Показники	На 1.01.2021	На 1.01.2022	Абс. приріст	Приріст, %
1.	Загальна заборгованість, млн. грн.	7932,6	11425,2	3492,6	44,0
1.1.	за кредитами клієнтам	7891,6	11308,1	3416,5	43,3
1.1.1.	- промисловість	3866,4	4672,0	805,6	20,8
1.1.2.	- торгівля та ресторанне господарство	2131,8	3217,1	1085,3	50,9
1.1.3.	- агропромислові підприємства	508,0	1342,5	834,5	164,3
1.1.4.	- транспорт і зв'язок	606,3	439,8	-166,5	-27,5
1.1.5.	- будівництво	247,5	434,2	186,7	75,4
1.1.6.	- житлово-комунальне господарство	38,9	48,1	9,2	23,7
1.1.7.	- інші галузі економіки	492,7	1154,4	661,7	134,3
1.2.	за кредитами банкам	41,0	117,1	76,1	185,6

Джерело: власні розрахунки

У структурі кредитного портфеля АТ «Державний експортно-імпортний банк України» основна питома вага приходить на кредити клієнтам (більше 98%). За галузевим розрізом основна питома вага приходить на промисловість, частка якої скоротилася з 48,74% до 40,89%, або на 7,85% (табл. 3.2). Проте частка торгівлі та ресторанного господарства зросла з 26,87% до 28,16%, або на 1,28%. Значною є також питома вага агропромислових підприємств у кредитному портфелі, частка якої зросла з 6,40% до 11,75%, або на 5,35%.

Структура кредитного портфеля АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»

№ з/п	Показники	На 1.01.2021	На 1.01.2022	Абс. приріст
1.	Загальна заборгованість, млн. грн.	100,00	100,00	0,00
1.1.	за кредитами клієнтам	99,48	98,98	-0,51
1.1.1.	- промисловість	48,74	40,89	-7,85
1.1.2.	- торгівля та ресторанне харчування	26,87	28,16	1,28
1.1.3.	- агропромислові підприємства	6,40	11,75	5,35
1.1.4.	- транспорт і зв'язок	7,64	3,85	-3,79
1.1.5.	- будівництво	3,12	3,80	0,68
1.1.6.	- житлово-комунальне господарство	0,49	0,42	-0,07
1.1.7.	- інші галузі економіки	6,21	10,10	3,89
1.2.	за кредитами банкам	0,52	1,02	0,51

Джерело: власні розрахунки

Банк продовжив активно проводити політику підтримки проектів інвестиційного спрямування, реалізація яких передбачає розширення, модернізацію та технічне переоснащення виробничих потужностей, та, відповідно, зростання обсягів виробництва вітчизняної продукції, покращення її якості і забезпечення конкурентоспроможності.

У структурі кредитів за галузями промисловості станом на 01.01.2021 основна питома вага приходить на машинобудування - 21,5% та енергетику - 19,6% (табл. 3.3).

Структура кредитів за галузями промисловості на 01.01.2021

№ з/п	Показники	Всього, млн. грн.	Питома вага, %
1.	По промисловості - всього	4 672,0	100
1.1.	- машинобудування	1 004,5	21,5
1.2.	- енергетика	915,5	19,6
1.3.	- вугільна	652,0	14,0
1.4.	- металургія	650,5	13,9
1.5.	- харчова	515,5	11,0
1.6.	- паливна	271,9	5,8
1.7.	- хімічна та нафтохімічна	180,2	3,9
1.8.	- інші промислові виробництва	481,9	10,3

Джерело: власні розрахунки

Інші промислові виробництва мають питому вагу 10,3%.

3.2. Аудит кредитних операцій банківської установи

Укресімбанк неухильно підтримує репутацію надійного та прозорого банку, діяльність якого відповідає вимогам чинного законодавства. Це обумовлено як обраною стратегією керівництва, так і наявністю ефективної системи внутрішнього контролю, яка забезпечує законність, ефективність і безпеку банківських операцій, захищає від потенційних ризиків, помилок та втрат.

Значну роль в системі внутрішнього контролю банку посідає Служба внутрішнього аудиту, організаційний статус якої передбачає функціонування підрозділів внутрішнього аудиту в усіх регіонах України та їх підпорядкованість Департаменту внутрішнього аудиту як єдиному координаційному центру.

Процедури проведення внутрішнього аудиту ґрунтуються на методиці оцінки банківських ризиків, запровадженій Базельським комітетом з банківського нагляду, та враховують міжнародний досвід. Увага СВА зосереджена на дотриманні банком вимог чинного законодавства України, попередженні порушень та недоліків в діяльності структурних підрозділів банку, оцінці адекватності запроваджених систем внутрішнього контролю та операційних процедур, надання рекомендацій щодо ефективного управління ризиками банківської діяльності.

Якість та повнота аудиторських перевірок забезпечується власними стандартами аудиту та методологічною базою з проведення внутрішнього аудиту, постійним моніторингом результатів перевірок, поєднанням фахівцями Служби знань в області аудиту, глибокого розуміння бізнесу та багаторічного досвіду банківської роботи.

Упродовж 2021 року Службою внутрішнього аудиту здійснено біля 1000 аудиторських перевірок та контрольних заходів, що дозволило банку уникнути можливих втрат та знизити рівень впливу потенційних ризиків, притаманних банківській діяльності. Аудиторські висновки та результати роботи Служби розглядаються керівництвом банку та слугують основою для прийняття рішень з вдосконалення управління банком, підвищення його конкурентноздатності, впровадження сучасних технологій та вдосконалення процедур внутрішнього контролю.

Чисельність внутрішніх аудиторів у банку має бути достатньою для ефективного досягнення поставлених перед ними цілей та завдань. До внутрішніх аудиторів висуваються такі вимоги: кваліфікаційні; організаційні; дисциплінарні.

Кваліфікаційні вимоги. Служба внутрішнього аудиту банку повинна бути укомплектована кваліфікованими кадрами, які володіють відповідними знаннями зі сфери банківського бізнесу та мають великий досвід практичної роботи у банку. Внутрішній аудитор повинен володіти базовими знаннями з бухгалтерського обліку, фінансів, права, інформаційних технологій,

управління активами і пасивами, фінансового, організаційного менеджменту банку тощо. Водночас бути фахівцем з усіх сфер банківської діяльності неможливо. Тому бажано, щоб у складі СВА був хоча б один фахівець з названих спеціальностей. А якщо необхідні глибокі знання з окремих напрямків аудиту в якій-небудь складній чи специфічній сфері банківської діяльності, слід залучати спеціалістів ззовні.

Організаційні вимоги. Внутрішні аудитори повинні володіти організаційними здібностями та вміти працювати з людьми.

Дисциплінарні вимоги. Внутрішні аудитори повинні мати високе почуття відповідальності за доручену ділянку роботи, бути вимогливим до себе та до підлеглих, демонструвати високий рівень дисципліни.

Вимоги до професіоналізму.

Стандарт «професіоналізм» це:

1. Компетентність внутрішнього аудиту. Внутрішній аудитор повинен володіти знаннями, майстерністю (вмінням, досвідом). Він має своєчасно виявляти та точно оцінювати відхилення, вміти успішно застосовувати знання у кризових ситуаціях (зіткнення інтересів тощо) та прагнути вийти з них без додаткової допомоги. Внутрішній аудитор повинен уникати неправильних дій, помилок, конфлікту інтересів, тобто дотримуватися професійної обережності.

2. Відповідність кодексу етики. Індивідуальні рішення, судження, думка внутрішнього аудитора повинні відповідати етичному кодексу, адже інакше його професіоналізм, чесність та правдивість можуть піддаватися сумніву.

3. Взаємовідносини з персоналом підрозділу, що перевіряється. Внутрішні аудитори повинні підтримувати нормальні ділові стосунки як між собою, так і з персоналом. Аудиторам доцільно використовувати ефективні засоби комунікації, а саме спілкуватися в усній та в письмовій формі для висловлювання власної думки. Всі вислови аудитора повинні бути ясними, чіткими, логічно побудованими, щоб уникнути неоднозначності тлумачення. Внутрішні аудитори повинні володіти основами психології, етики тощо.

4. Безперервне навчання. Внутрішні аудитори повинні постійно підвищувати свій кваліфікаційний рівень шляхом відвідування семінарів, курсів підвищення кваліфікації, участі у наукових та практичних конференціях, симпозіумах; ознайомлення з сучасними літературними джерелами, а також дистанційного навчання. Рівень знань аудиторів встановлюється за результатами співбесіди у НБУ.

Інститутом внутрішніх аудиторів США розроблено такі стандарти професійної поведінки:

чесне, об'єктивне і сумлінне виконання своїх професійних обов'язків;
заборона участі у незаконній діяльності;

заборона вчинення дій, які можуть дискредитувати професійну організацію чи професію в цілому;

утримання від діяльності, яка суперечить інтересам їхньої організації або може перешкодити можливостям об'єктивно виконувати свої обов'язки;

заборона приймати будь-які цінності від співробітників, замовників;

надання лише тих послуг, для яких внутрішній аудитор має достатньо професійної компетентності;

зобов'язання дотримуватись стандартів практики внутрішнього аудиту;

дотримання конфіденційності щодо отриманої під час аудиту інформації;

повне розкриття усіх суттєвих фактів у звітах про виконану роботу;

постійне підвищення професіоналізму, ефективності та якості послуг, які надаються;

підтримання належного рівня професійних знань, етики, дотримання статутних вимог професійної організації.

Усі ці вимоги можуть бути використані у практиці проведення внутрішнього аудиту в українських Банківських установах для забезпечення більшої ефективності аудиторських перевірок. У міжнародному стандарті внутрішнього аудиту 110 «Організаційний статус» визначена підпорядкованість та обов'язки керівника відділу внутрішнього аудиту.

Головний аудитор (керівник СВА) банку відіграє важливу роль у здійсненні внутрішнього контролю. У зв'язку з цим він має особливий статус, а саме:

- не має жодних обмежень щодо часу проведення перевірки і підготовки звіту;
- підтримує безпосередній зв'язок з правлінням та спостережною радою банку;
- звітує про свої висновки та рекомендації вищому керівництву банку.

До обов'язків керівника СВА належать:

- підготовка Положення про службу внутрішнього аудиту;
- розроблення програми відбору і підвищення професійного рівня працівників підрозділу;
- підтримка зв'язків із зовнішніми аудиторами;
- організація навчання співробітників банку з питань нових законодавчих та нормативних актів з банківської діяльності, оподаткування, вдосконалення методики банківського аудиту;
- надання зовнішнім аудиторам інформації щодо методів, засобів та термінології, які використовуються внутрішніми аудиторами;
- організація тестування працівників свого підрозділу та розробка програми проведення аудиторської перевірки з метою забезпечення дотримання внутрішніми аудиторами відповідних стандартів, а також належного виконання ними функціональних обов'язків;
- подання звіту про роботу свого підрозділу правлінню та спостережній раді банку;
- щорічне подання правлінню банку для затвердження і спостережній раді банку для погодження плану (графіка) проведення аудиторських перевірок, проектів формування штатів та кошторису витрат свого підрозділу.

Права керівника СВА в банку:

- вимагати від правління та всіх підрозділів банку необхідні для перевірки документи;

- вимагати від посадових осіб підрозділів, у яких здійснюється перевірка, письмових пояснень з питань, пов'язаних з аудитом даного об'єкту;
- вимагати від посадових осіб підрозділів, що перевіряються, усунення виявлених порушень та недоліків;
- вимагати від адміністрації банку створення нормальних умов для проведення аудиту та об'єктивного відображення його результатів;
- брати участь у засіданнях правління банку під час обговорення питань внутрішнього аудиту, політики банку та інших;
- подавати пропозиції щодо вдосконалення роботи СВА в банку.

Керівник відділу внутрішнього аудиту відповідає за:

- своєчасність та якість проведення аудиторських перевірок діяльності банку та об'єктивне висвітлення їх результатів;
- своєчасність і повноту надання керівництву банку результатів внутрішніх аудиторських перевірок, які вимагають термінового прийняття заходів щодо усунення виявлених недоліків і забезпечення ефективної діяльності його підрозділів;
- збереження банківської таємниці;
- дотримання виконавчої, трудової дисципліни та правил внутрішнього розпорядку банку.

Зобов'язання внутрішнього аудитора:

- ознайомлення з програмою аудиторської перевірки або безпосередня участь в її розробці;
- визначення інструментарію аудиторської перевірки;
- ознайомлення з законодавчою базою та внутрішніми документами банку, що стосуються об'єкту перевірки;
- вивчення матеріалів попередньої перевірки, проведеної службою внутрішнього аудиту та зовнішніми аудиторами, а також здійснення перевірки заходів, впроваджених за результатами минулого аудиту;
- проведення перевірки згідно з встановленими в банку аудиторськими процедурами;

- передача висновків з окремих питань перевірки керівнику бригади (групи) аудиторів для включення їх до загального висновку;
- надання консультацій працівникам банку з питань бухгалтерського, податкового, управлінського обліку, фінансового менеджменту банку тощо;
- збереження банківської таємниці щодо інформації, отриманої від підрозділів, що перевіряються;
- забезпечення збереження отриманих від підрозділів документів та повернення їх після завершення перевірки.

Внутрішній аудитор має право:

самостійно обирати інструментарій аудиту в процесі проведення перевірки згідно з існуючою програмою та регламентом аудиту;

здійснювати перевірку всієї банківської документації незалежно від її характеру;

отримувати пояснення від посадових осіб з питань, пов'язаних з проведенням аудиторської перевірки, а також інформацію від третіх осіб за запитом;

вилучати (у разі необхідності) окремі документи, що підтверджують факти порушень;

надавати керівникам підрозділів рекомендації щодо усунення виявлених недоліків та порушення чинного законодавства;

брати участь у обговоренні результатів аудиторської перевірки підрозділів банку;

надавати керівнику внутрішнього аудиту пропозиції щодо вдосконалення роботи внутрішніх аудиторів.

Відповідальність внутрішнього аудитора:

- проведення аудиторських перевірок відповідно до встановлених стандартів;

- своєчасне та повне інформування керівництва банку щодо порушень, недоліків, фактів крадіжок, зловживання службовим становищем працівниками банку;

- дотримання виконавчої і трудової дисципліни, правил внутрішнього розпорядку банку.

Контроль за адекватністю рейтингів кредитних операцій, а також за коректністю формування страхових резервів по активних операціях здійснює окремий структурний підрозділ банку.

Важливим об'єктом внутрішнього аудиту є оцінка ефективності внутрішнього контролю в банку.

З метою контролю за станом кредитної заборгованості Банк здійснює: регламентовані процедури використання кредитних продуктів: оцінку кредитоспроможності позичальника згідно з Положенням про кредитування, та оцінку його фінансового стану за власною методикою: індивідуальний підхід щодо міжбанківських кредитів та овердрафтів в залежності від його фінансового стану; перевірку застави, контроль руху коштів по рахунках клієнтів, відслідковує обороти по рахунках в інших банках, перевіряє залишки по товарах в обороті та ін. Станом на кінець дня 31.12.2022 р. обсяг фактично сформованого резерву під заборгованість за кредитами становить 8 607 244 тис. грн., що становить 13.08 % від загальної заборгованості за кредитними операціями. Класифікація кредитів за групами ризику щомісячно розглядається та затверджується на засіданні Кредитного комітету. Класифікація якості портфеля активних операцій в цілому адекватно відображається за допомогою внутрішніх рейтингів. Резерви під втрати за активними операціями можна вважати достатніми та такими, що покривають можливі збитки.

Станом на кінець дня 31 грудня 2021 року, за даними Банку, значення нормативів кредитного ризику відповідно становлять:

норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента Н7 (нормативне значення не більше 25%) - 24.77%;

норматив великих кредитних ризиків Н8 (нормативне значення не більше 800%) - 299.40%:

норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру Н9 (нормативне значення не більше 5%) - 4.65%;

норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам Н10 (нормативне значення не більше 30%) - 27,40%

Керівництво банку або зовнішній аудитор за результатами року оцінює роботу СВА, яка може бути кількісною та якісною. Кількісна оцінка полягає у проведенні аналізу виконання виробничого та фінансового планів (табл. 3.4) або у порівнянні показників поточного та минулого періодів.

Таблиця 3.4

Планування і звітування про результати діяльності відділу внутрішнього аудиту банку

№ з/п	Назва показника	План	Факт		% виконання плану
			поточний рік	попередній рік	
1	Кількість проведених аудиторських перевірок				
2	Кількість звітів, підготовлених відділом внутрішнього аудиту				
3	Кількість рекомендацій, наданих відділом внутрішнього аудиту				
4	Кількість працівників у відділі внутрішнього аудиту				
5	Витрати на утримання СВА				
6	Кількість людино-годин, витрачених на підготовку та проведення внутрішнього аудиту				

Джерело: побудовано за даними [13]

Якісна оцінка роботи внутрішніх аудиторів пов'язана з:

- рівнем кваліфікації;
- об'єктивністю та суттєвістю аудиторських висновків та рекомендацій;

- етикою ділового спілкування;
- методами роботи (використання прогресивних процедур аудиторських перевірок, постійне удосконалення технічних та управлінських навичок);
- психологічним кліматом у колективі;
- підтриманням постійних ділових зв'язків зі структурними підрозділами банку;
- допомогою, наданою відділом внутрішнього аудиту функціональним підрозділам банку;
- оцінкою зовнішнім аудитором ефективності діяльності СВА.

Найголовнішими складовими є компетентність та незалежність внутрішніх аудиторів та ефективність плану аудиторських перевірок. Стандарт 560 «Гарантія якості» стосується аналізу ефективності діяльності СВА.

Керівник відділу внутрішнього аудиту зобов'язаний створити і підтримувати програму гарантії якості для того, щоб відповідно до неї атестувати працівників відділу внутрішнього аудиту. Програма гарантії якості повинна містити такі елементи:

- нагляд;
- внутрішні перевірки якості;
- зовнішні перевірки якості.

Метою цієї програми є забезпечення достатньої впевненості в тому, що внутрішні перевірки здійснюються відповідно до національних стандартів з професійної етики проведення внутрішнього аудиту та положення про службу внутрішнього аудиту в банку.

Відповідність чинним стандартам не обмежується дотриманням встановлених правил і процедур, а передбачає, що служба внутрішнього аудиту виконуватиме свої обов'язки з високим ступенем результативності і ефективності. Гарантія якості є дуже важливою як у досягненні цілей та задач перевірки, так і для збереження довірчих відносин з тими, з ким працює внутрішній аудитор. Поняття нагляду являє собою поточний контроль за

діяльністю відділу внутрішнього аудиту на кожній стадії перевірки. Внутрішня перевірка - це періодична самооцінка роботи відділу внутрішнього аудиту. Зовнішні перевірки відділу внутрішнього аудиту повинні проводитися для визначення якості його роботи. Ці перевірки здійснюються незалежними кваліфікованими спеціалістами (зовнішніми аудиторами спеціалістами НБУ), які не мають ні дійсного, ні наявного конфлікту інтересів. Наприклад, Міжнародний інститут внутрішніх аудиторів зобов'язує проведення таких перевірок щонайменше один раз на три роки з поданням офіційного письмового звіту. Серед осіб, які можуть здійснювати такі перевірки, визначені і зовнішні аудитори.

Стан та ефективність роботи СВА можна оцінити за анкетною (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Тести для оцінки стану та ефективності роботи СВА банку

№ з/п	Перелік питань	Так	Ні
1	2	3	4
I. Незалежність.			
1.1	Звітування перед спостережною радою банку?		
1.2	Існування тиску на внутрішнього аудитора з боку керівництва або начальників структурних підрозділів банку		
1.3	Сприяння роботі внутрішніх аудиторів з боку членів спостережна рада банку		
II. Об'єктивність.			
2.1	Неупередженість в оцінці ситуації під час проведення внутрішнього аудиту		
2.2	Відстоювання внутрішнім аудитором власної думки під час перевірок		

Завершення табл. 3.5

1	2	3	4
III. Професіоналізм та компетентність працівників СВА.			
3.1	Наявність вищої економічної освіти		
3.2	Наявність достатнього досвіду роботи на різних ланках банківської сфери		
3.3	Постійне підвищення кваліфікації		

IV. Організація роботи СВА.			
4.1	Наявність плану роботи відділу внутрішнього аудиту		
4.2	Наявність програми з кожної аудиторської перевірки		
4.3	Відповідність програми основним питанням аудиторської перевірки		
4.4	Частота виявлення внутрішнім аудитором помилок, розбіжностей, випадків невиконання внутрішніх положень, проведення операцій із порушенням вимог чинного законодавства		
4.5	Підготовка висновків за кожним напрямком внутрішнього аудиту та їх обговорення з керівниками відповідних підрозділів банку		
4.6	Наявність скарг на роботу внутрішнього аудитора		
V. Оцінка роботи СВА.			
5.1	з боку членів спостережної ради або правління банку		
5.2	у частині визначення економічного ефекту, позитивності і корисності діяльності		

Джерело: власна розробка

Відповіді на цю анкету створять правильне уявлення про діяльність СВА в конкретному банку.

3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи банківської установи за результатами аналізу, аудиту

Аналіз наданої Банком інформації стосовно кредитних операцій адекватно відображає структуру кредитного портфеля банку; кредитний портфель банку характеризується достатнім рівнем забезпеченості; якість кредитного портфеля можна вважати задовільною.

Банк дотримується вимог чинного законодавства України, нормативно-правових актів НБУ та вимог МСБО, МСФЗ стосовно ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Організаційна структура підрозділів, які займаються бухгалтерським обліком відповідає загальній організаційній структурі Банку. Система бухгалтерського обліку та

інформаційне забезпечення адекватні для прийняття зважених управлінських рішень.

Бухгалтерський облік в цілому забезпечує достатньо детальні розшифровки рахунків, які дають змогу аналізувати будь-які відхилення, надання правдивої порівняльної інформації про активи, зобов'язання, фінансовий стан та результати діяльності банку.

При проведенні аудиторських робіт не встановлено фактів покриття, змови, підробки, навмисного не відображення операцій в обліку, які є елементами шахрайства. тому аудитори мають право сприймати надану інформацію, записи і документи як достовірні. Проте необхідно посилити внутрішній контроль у частині використання в бухгалтерському обліку балансових та позабалансових рахунків за призначенням.

В Обліковій політиці банку розкриті питання проведення бухгалтерського контролю. Зазначено, що банком проводиться контроль та розписані процедури та порядок проведення первинного та подальшого контролю.

Незалежний оперативний контроль Банку покладено на Напрямок внутрішнього аудиту, який створений і діє згідно вимог Закону про банки та Статуту Банку.

Напрямок внутрішнього аудиту підпорядковується Спостережній Раді банку та звітує перед нею і діє на підставі положення, затвердженого Спостережною Радою.

При проведенні аудиту застосовувались методи ревізії, тестування системи внутрішнього контролю, аналітичні процедури, відстеження динаміки процесів, порівняння. Задача внутрішнього аудиту полягає в здійсненні контролю за дотриманням законів України, нормативно-правових актів НБУ та рішень органів управління банку: аналізу діяльності банку, перевірки результатів поточної фінансової діяльності банку.

Для ефективного управління ризиками в банку розроблені та діють процедури управління ризиками ліквідності, операційними, процентними,

валютними, кредитними і ринковими ризиками. Дані процедури обмеження ризиків застосовуються для забезпечення стійкості і надійності Банку при досягненні запланованих результатів діяльності.

План перевірок 2022 р. виконано в повному обсязі, результати перевірки узгоджені на засіданні Спостережної ради банку.

Перевірки проводяться вибірково згідно затвердженої програми. При цьому забезпечується принцип раптовості перевірок.

При проведенні аудиту Банку аудиторська фірма використовувала акти внутрішнього аудитора. Банком в основному розроблені необхідні інструкції для посадових осіб, створена трьохрівнева система захисту безпеки інформації системи Банку. При цьому встановлені певні правила для доступу користувачів до бази даних Банку та здійснення операцій в банківській системі програмного забезпечення.

В Банку діє система послідууючого контролю, який полягає в перевірці вже виконаних операцій з метою перевірки їх на відповідність інструктивним матеріалам, вказівкам та нормативним актам діючого законодавства.

Укрексімбанк постійно вдосконалює методології оцінки і управління ризиками, що дозволяє приймати найбільш ефективні рішення за різними напрямками діяльності банку в ринкових умовах. Ефективність розроблених і впроваджених в банку процедур з управління ризиками підтверджується спроможністю завчасно виявляти і кількісно вимірювати позиції Укрексімбанку у випадку виникнення непередбачуваних ситуацій.

Відповідно до статті 44 Закону України "Про банки і банківську діяльність" для управління ризиками в банку працюють:

- Комітет з питань управління активами і пасивами;
- Головний кредитний комітет;
- Головний тарифний комітет.

Все більше уваги приділяється аналізу та оцінці ризиків, з якими стикаються банки в процесі діяльності. Розуміння ризику, його оцінка і методи

управління ним в Укрексімбанку є пріоритетними, тому система управління ризиками постійно вдосконалюється і розвивається.

Висновки до розділу 3

1. Основою кредитного портфеля банку є кредити, видані провідним підприємства паливно-енергетичного та гірничо-металургійного комплексів, машинобудування, літакобудування, агропромислового комплексу та інших галузей. Найбільшу питому вагу в структурі ресурсної бази займають кошти на рахунках юридичних осіб (51,3%) та вклади населення (36,5%). Для реалізації стратегії розвитку інвестиційної діяльності Укрексімбанк створює довгострокові ресурси шляхом розширення різноманітних депозитних продуктів. Динамічне нарощення депозитної бази свідчить про постійно зростаючу довіру до банку як стабільної та надійної установи.

2. Кредитна політика Укрексімбанку характеризується зваженістю, нарощенням обсягів кредитування одночасно з посиленням заходів, спрямованих на мінімізацію кредитних ризиків, покращенням якості кредитного обслуговування клієнтів. Обсяги кредитних операцій стабільно зростають, кредити переважно надаються на поточні та інвестиційні потреби СГД. При цьому більше 60% кредитних вкладень банку спрямовано в промисловість.

3. Класифікація кредитів за групами ризику щомісячно розглядається та затверджується на засіданні Кредитного комітету. Класифікація якості портфеля активних операцій в цілому адекватно відображається за допомогою внутрішніх рейтингів. Резерви під втрати за активними операціями можна вважати достатніми та такими, що покривають можливі збитки. Станом на кінець дня 31 грудня 2021 року, за даними Банку, значення нормативів кредитного ризику знаходяться у рамках встановлених вимог.

4. Керівництво банку або зовнішній аудитор за результатами року оцінює роботу СВА, яка може бути кількісною та якісною. Кількісна оцінка

полягає у проведенні аналізу виконання виробничого та фінансового планів або у порівнянні показників поточного та минулого періодів. Запропоновано критерії для планування і звітування про результати діяльності відділу внутрішнього аудиту банку, а також тести для оцінки стану та ефективності роботи СВА банку.

5. Бухгалтерський облік банку відповідає вимогам нормативно-правових актів НБУ та забезпечує належний рівень адекватності внутрішнім положенням: процедури внутрішнього контролю та аудиту відповідають нормативно-правовим актам НБУ та забезпечують адекватний контроль за ризиками банку, тощо.

ВИСНОВКИ

На підставі узагальнення теоретичних основ і критичної оцінки функціонування обліково-контрольно-аналітичної системи АТ «УКРЕКСІМБАНК» вироблено наступні висновки і рекомендації.

1. Кредитні операції посідають ключове місце з-поміж активних операцій Банківської установи і забезпечують близько 70 % від отриманих ним доходів. До кредитних операцій належать: позичкові операції, операції кредитного характеру та послуги кредитного характеру. Банки переважно використовують метод індивідуального підходу до клієнта при видачі кожної окремої позики, а метод відкриття кредитної лінії практикують у відносинах із позичальниками, які мають високий кредитний рейтинг.

2. Внутрішня структура Банку сприяє реалізації орієнтованого на клієнта підходу до надання банківських послуг. Нині АТ „Укрексімбанк” успішно працює за трьома основними напрямками: роздрібний бізнес, корпоративний бізнес, фінансово-інституціональний бізнес.

3. Організаційна структура кредитного процесу в АТ „Укрексімбанк” заснована на розмежуванні функцій аналізу, супроводження кредитних проектів та їх обліку між окремими структурними підрозділами, що здатна забезпечити ефективну систему організації та внутрішнього контролю за проведенням кредитних операцій. Ця структура включає фронт-офіс, мідл-офіс та бек-офіс.

4. Запропонована організаційна структура кредитного процесу, заснована на розмежуванні функцій аналізу, супроводження кредитних проектів та їх обліку між окремими структурними підрозділами, є дієвим засобом підвищення ефективності кредитних операцій. З її упровадженням, по-перше, очікується збільшення обсягу кредитних операцій, по-друге - суттєво вдосконалиться система внутрішнього контролю за всіма притаманними кредитним операціям ризиками, що в свою чергу дасть змогу знизити їх рівень, а отже, поліпшити структуру кредитного портфеля.

5. Здійснення кредитних операцій супроводжується виконанням наступних облікових операцій: реєстрація і відкриття особового позичкового рахунку позичальнику; операції з видачі кредиту; операції з обліку документів, які супроводжують кредитну операцію; операції з погашення кредиту; операції з обліку поганих кредитів; операції з нарахування та використання резерву на покриття кредитних ризиків; операції зі списання з балансу сумнівних кредитів і забалансовий облік боргів по цих кредитах; забалансовий облік зобов'язань банку кредитного характеру; зберігання і ведення картотек документів; відображення кредитних операцій в балансі банку, складання звітності за кредитними операціями.

6. Балансові рахунки для обліку кредитних операцій розміщені в першому та другому класах плану рахунків. Розподіл рахунків за класами узгоджується з принципами побудови балансу, в даному випадку окремого відображення міжбанківських та клієнтських операцій. У складі позабалансових рахунків передбачені рахунки для обліку забалансових зобов'язань банку кредитного характеру. Вони згруповані у наступні рахунки дев'ятого класу: гарантії, поручительства, акредитиви та акцепти, що надані банкам; гарантії, надані клієнтам; сумнівні гарантії та поручительства; зобов'язання з кредитування, які надані банкам; зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам.

7. Аналітичний облік кредитних операцій ведеться на бланках особових рахунків. Особові позичкові рахунки відкриваються кожному позичальнику окремо на кожен вид і термін кредиту. Для обліку споживчих позик використовуються спеціальні бланки особових рахунків у формі карточки. Формування номера особового рахунку здійснюється Банківськими установами самостійно у межах наданої їм компетенції. При цьому обов'язково враховують такі параметри: номер балансового рахунку (4 знаки); ключовий розряд (1 знак); характеристику контрагента (1 знак); номер за порядком особового позичкового рахунку (2 знаки); код контрагента (до 6 знаків).

8. Синтетичний облік нарахованих відсотків за користування кредитами ведеться окремо за кожною групою позичкових рахунків згідно з їх класифікацією в балансі. Відсотки обліковуються за ознакою строковості: окремо нараховані до настання строку їх сплати і окремо — прострочені. Для цього в кожній групі позичкових рахунків передбачено по два рахунки четвертого порядку. Аналітичний облік нарахованих відсотків ведеться в розрізі позичальників і окремо за кожним видом наданого кредиту. Відсотки нараховуються щомісяця. Позичальник перераховує відсоткові платежі в строки, передбачені кредитною угодою. Базою нарахування відсотків є сума залишку заборгованості за позичковим рахунком. У випадку нестачі суми коштів на рахунку позичальника для погашення боргів за позику і нараховані відсотки кошти скеровуються на їх погашення у порядку, визначеному кредитною угодою.

9. Основні тенденції динаміки кредитного портфеля: значне зростання кредитного портфеля корпоративних клієнтів за рахунок збільшення обсягів надання факторингових операцій на внутрішньому ринку, появи нових видів кредитування; збільшення обсягів кредитування клієнтів роздрібного (малого та середнього) бізнесу на поповнення оборотних коштів, скорочення обсягів кредитуванні сільськогосподарської техніки вітчизняних та іноземних виробників та при овердрафному обслуговуванні клієнтів в АТ „Укресімбанк” "класичний" (до 31 дня); стрімкі темпи росту обсягів кредитування на роздрібному ринку, які значно перевищують темпи зростання операцій на корпоративному ринку.

10. Аналіз наданої Банком інформації стосовно кредитних операцій адекватно відображає структуру кредитного портфеля банку; кредитний портфель банку характеризується достатнім рівнем забезпеченості; якість кредитного портфеля можна вважати задовільною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобиль В. В. Облік у банках: навчальний посібник/ МОН України, Дніпропетровський національний ун-т залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2015. 332 с.
2. Бойченко Н. В. Організація обліку та аудиту підприємств на стадії банкрутства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2009. Вип. 1(1). С. 50-57.
3. Борщук І. В. Проблемні аспекти відображення в обліку резервів на покриття можливих втрат за банківськими кредитами. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2017. № 862. С. 19-24.
4. Варцаба, В. І., Машіко К. С. Облік у банках (у таблицях і схемах): навч. посіб.; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". Ужгород : Говерла, 2016. 183 с.
5. Васюренко О. В., Сердюк Л. В., Сидоренко О. М., Карасьова З. М. Облік і аудит у банках: навчальний посібник. 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 624 с.
6. Гамова О. В., Козачок І. А. Організація обліку кредитних операцій на ват "державний ощадний банк України". *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 1. С. 31-36.
7. Глебова Н. В. Формування інформації про обліково-аналітичне забезпечення кредитної діяльності банку. *Інфраструктура ринку*. 2016. Вип. 1. С. 80-85.
8. Гнедков А. В. Овердрафтне кредитування банками підприємств та облік таких операцій в банку. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_12_17
9. Джулій Л. В. Облікові технології і процедури зменшення ризику банку за кредитними операціями. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 5(2). С. 73-77.

10. Джулій Л. В., Білорусець Л. М., Ємчук Л. В., Бочуля Н. В. Особливості організації управлінського обліку в банках України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 4(1). С. 86-89.

11. Заднепровська (Поліщук), С. П., Парасій-Вергуненко І. М. Облік, аналіз та аудит операцій з платіжними картками в банківських установах : монографія; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Київ : КНЕУ, 2016. 303 с.

12. Зоря О. П., Драгниш М. С. Удосконалення організації обліку безготівкових операцій банківської установи. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_11_60

13. Зоря О. П., Макаренко А. А. Удосконалення обліку касових операцій з клієнтами банківської установи. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_10_46

14. Зоря О. П., Малишев Р. В. Теоретичні засади ведення обліку безготівкових розрахунків суб'єктів господарської діяльності банківськими установами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 18. С. 77-79.

15. Коблянська О. І., Захарчук А. І., Коблянська Г. Ю. Методика і організація обліку доходів і витрат комерційних банків. *Modern economics*. 2019. № 13. С. 130-134.

16. Камінська М. Б. Особливості організації обліку доходів і витрат у банках. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2015. № 2(2). С. 147-153.

17. Кащенко О. Облік та контроль дебіторської заборгованості як складової системи грошових розрахунків підприємства. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2011. Вип. 130. С. 54-56.

18. Кащенко О. Організація обліку та внутрішнього контролю грошових потоків та розрахунків на прикладі підприємств сфери технічного

обслуговування автомобілів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2010. Вип. 118. С. 25-26.

19. Кіндрацька Л. М. Обліково-інформаційна база ухвалення управлінських рішень за кредитними операціями банків. *Ефективна економіка*. 2016. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_3_12

20. Клименко К. А., Белозерцев В. С., Харакоз Л. В. Відображення кредитної діяльності банку в бухгалтерському обліку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 2. С. 104-108.

21. Косова Т.Д., Біляк С.Л., Розводовська М. А. Депозитні і кредитні операції банківської установи в умовах надзвичайного стану: організація і методика обліку, аналізу, аудиту. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. №3. С. 93-98.

22. Косова Т.Д., Біляк С.Л., Розводовська М. А. Організація і методика обліку депозитних і кредитних операцій банківської установи в умовах надзвичайного стану. *Матер. XIII Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. «Фінанси, облік та оподаткування: теорія і практика»* (24 листоп. 2022 р., м. Київ). К.: НАУ, 2022. С.

23. Кучерук І. В., Козинець А. О. Організація обліку та контролю депозитних операцій в комерційних банках. *Економіка і управління*. 2018. № 4. С. 118-123.

24. Любар О. О. Облікове забезпечення управління розрахунками з контрагентами за товарними операціями. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 48-60.

25. Малкіна Я. Д. Нова класифікація витрат та система управлінського обліку розрахунків за податковими зобов'язаннями банків України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 21-22. С. 101-105.

26. Малкіна Я. Д. Нормативно-правове забезпечення системи обліку податкових розрахунків комерційних банків України. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2016. № 2. С. 88-103.

27. Матвієнко В. П., Заводовська Л. А. Особливості організації обліку інноваційних банківських продуктів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки.* 2015. № 2. С. 65-70.

28. Матюха В. І., Мисака Г. В. Бухгалтерський облік розрахунків підприємства за товарними операціями. *Молодий вчений.* 2018. № 1(2). С. 933-936.

29. Мельниченко, О. В. Теорія, методологія та практика обліку, аналізу і аудиту електронних грошей в банках; Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир : ЖДТУ, 2015. 383 с.

30. Пилипенко С. М., Гелей Л. О. Проблемні аспекти обліку кредитів банку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент.* 2019. Вип. 40. С. 184-190.

31. Погосова А. В. Облікове забезпечення управління кредитними операціями банку. *Ефективна економіка.* 2014. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_4_24

32. Пономаренко О. Г. Дискусійні аспекти обліку зобов'язань за кредитами банків. *Економіка та держава.* 2019. № 7. С. 50-54.

33. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

34. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

35. Про валюту і валютні операції: Закон України от 21.06.2018р. № 2473-

VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/247319?find=1&lang=ru&text=%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA#Text>
(дата звернення: 27.04.2021).

36. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 №64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

37. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів: Закон України від 19.06.2020. № 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#n2>

38. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Національного банку України; Інструкція, Форма типового документа, Повідомлення, Доручення, Вимоги, Розпорядження, Вказівки, Реєстр від 21.01.2004 № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04/ed20150417/find?text=%C1%E5%E7%E3%E2%E4%E5%E6%E7%E8%E9%F0%F1%F2%F3%F4%F5%F6%F7%F8%F9%FA%FB%FC%FD%FE%FF#n36>

39. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: Постанова Національного банку України; Інструкція, Форма типового документа, Звіт від 24.10.2011 № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#Text>

40. Про затвердження Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі: Постанова Національного банку України від 22.07.2014 № 435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0435500-14#n739>

41. Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України з бухгалтерського обліку: Постанова Національного банку України; План, Інструкція, Вимоги, Перелік від 11.09.2017 № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#n30>

42. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України: Постанова Національного банку України; Положення, Вимоги, Перелік від 04.07.2018 № 75. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0075500-18#Text>

43. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України: Постанова Національного банку України; Положення, Звіт,

Форма типового документа від 10.05.2016 № 311. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311500-16#Text>

44. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Національного банку України від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>

45. Про затвердження Положення про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп: Постанова Національного банку України від 18.07.2019 № 95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-19#Text>

46. Про затвердження Порядку банківського обслуговування мобільними підрозділами банку військових частин, суб'єктів господарювання, населення в разі запровадження надзвичайного режиму роботи: Постанова Національного банку України від 17.09.2014 № 578/ДСК Літер «В». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0578500-14#n5>

47. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

48. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20/ed20210630#n10>

49. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

50. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

51. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>

52. Радіонова Н. Й., Козачук А. А. Організаційні та методичні підходи до складання фінансової звітності комерційного банку на основі діючої системи обліку. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2018. № 21(2). С. 75-78.

53. Сарапіна О. А., Кочубей М. Є., Стефанович Н. Я. Облік у банках : навч. посіб. / Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Вишемирський В. С. [вид.], 2015. 407 с.

54. Сімаков К. І., Федоренко К. А. Банківська процентна та облікова політика як інструмент грошово-кредитного регулювання цінової стабільності. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 2. С. 152-157.

55. Смерічевський С. Ф., Кірізлєєва А. С. Фінансовий облік у банках: підручник/ МОН України, Донецький державний університет управління. Київ: Кондор, 2014. – 408 с.

56. Снігурська, Л. П. Практичне застосування МСФЗ 9 "Фінансові інструменти" в обліку фінансових інструментів банків України : метод. посіб. Львів : ПАІС, 2018. 230 с.

57. Сп'як Г. І. Облікова політика в управлінні банком: організаційно-методологічний аспект. *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Сер. : Економіка. 2011. Вип. 17. С. 392-397.

58. Сулима М. О. Організація обліку та особливості проведення перевірки операцій банку за податками. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 1. С. 487-494.

59. Цятковська О. В. Основні аспекти організації бухгалтерського обліку виплат працівникам банків. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2014. Вип. 25. С. 462-466.

60. Чмутова, І. М., Азізова К. М., Лебідь О. В. Фінансовий облік у банках : навч. посіб.; Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 358 с.

61. Янчева Л. М., Акімова Н. С., Бойченко Н. В., Наумова Т. А. Концептуальний підхід до організації та методики проведення внутрішнього аудиту розрахунків за товарними операціями. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2014. Вип. 1. С. 7-18.

ДОДАТКИ

Додаток А

Акціонерне товариство
«Державний експортно-імпортний банк України» Промісна скорочена окрема фінансова звітність

ПРОМЕЖНИЙ СКОРОЧЕНИЙ ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН

станом на 31 березня 2022 року

(в тисячах гривень)

	Примітки	31 березня 2022 року	
		(за підсумками звітного періоду)	31 грудня 2021 року
Активи			
Промовні кошти та їх еквіваленти	4	53 075 557	42 882 504
Кредити та аванси банкам	7	613 489	4 270 170
Кредити та аванси колегам	8	77 815 794	69 330 616
Інвестиції в цінні папери	9	69 557 431	66 165 840
Поточні платіжні активи		1 859 912	250 146
Поточні фінансові активи	12	620 394	582 742
Непоточні активи, класифіковані як утримувані для продажу		8 332	8 332
Інвентаризована виручність		928 892	984 084
Основні засоби		1 835 597	1 850 424
Нематеріальні активи		67 598	74 455
Видатковані платіжні активи		1 190 303	1 190 303
Інші фінансові активи	10	162 006	177 595
Інші нефінансові активи	11	247 226	289 982
Загальна сума активів		107 980 531	102 086 963
Зобов'язання			
Кошти банків	13	36 090 929	35 577 371
Кошти колегам	15	115 542 951	121 838 194
Поточні фінансові зобов'язання	12	-	7
Інші залучені кошти	14	27 089 329	27 237 624
Срочковий борг		3 620 655	3 665 597
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрольованими фінансовими партіями	17	562 453	291 607
Інші забезпечення		561	561
Інші фінансові зобов'язання	10	537 376	586 018
Інші нефінансові зобов'язання	11	435 977	483 266
Загальна сума зобов'язань		177 686 226	179 439 611
Власний капітал	16		
Статутний капітал		49 570 041	49 570 041
Інші резерви		(220 957)	(78 629)
Резерви на операції з акціями		635 104	635 104
Нерозподілений прибуток		(35 673 888)	(33 659 162)
Загальна сума власного капіталу		14 306 300	12 447 354
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		107 980 531	102 086 963

Затверджено до опублікування та підписано

10 червня 2022 року

Голова Правління

Сергій ЄРМАКОВ

Головний бухгалтер банку

Наталія ПОТЬОМСЬКА

Місце В.М. 20-08-16

Акціонерне товариство
«Державний експортно-імпортний банк України» Промісна скорочена окрема фінансова звітність

ПРОМЕЖНИЙ СКОРОЧЕНИЙ ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ПРИВІТКИ ТА ЗБИТКИ

за три місяці, що закінчилися 31 березня 2022 року

(в тисячах гривень)

Примітки	2022		2021	
	За три місяці, що закінчилися 31 березня	квартальні результати за три місяці (за підсумками звітного періоду)	За три місяці, що закінчилися 31 березня (за підсумками звітного періоду)	квартальні результати за три місяці (за підсумками звітного періоду)
Проданий дохід, обчислений із застосування методу ефективного відсотка	2 747 091	2 747 091	2 352 380	2 352 388
Інші процентні доходи	335 050	335 030	378 587	378 587
Процентні витрати	(1 741 350)	(1 741 330)	(1 947 545)	(1 947 545)
Комісійні доходи	284 348	284 348	221 840	221 840
Комісійні витрати	(85 991)	(85 991)	(69 873)	(69 873)
Інші доходи	18 418	18 418	35 643	33 643
Частий прибуток/(збиток) на операції з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	325 951	325 951	(406 881)	(406 881)
Частий прибуток/(збиток) на операції з бертовими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через власні стратегічні доходи	12 461	12 461	5 339	5 339
Частий прибуток/(збиток) на операції з валютною валютною	129 354	129 354	114 783	114 752
Частий прибуток/(збиток) на нерозподілені доходи	(1 219 775)	(1 219 775)	345 611	345 611
Доходи/витрати, що пов'язані з чистим нерозподіленим фінансовим активом за процентною ставкою, вишкою або анулюванням, але ринком		(917)	290	290
Прибуток від змінкових курсових та структурних збитку на змінюванні курсових збитку від змінювання курсових, визначених згідно з МСФЗ-9	6	(2 002 301)	(89 936)	(89 936)
Витрати на валютні ризики	18	(612 465)	(432 016)	(432 016)
Амортизаційні витрати		(28 581)	(28 581)	(29 134)
Інші амортизаційні та операційні витрати	18	(172 500)	(172 500)	(162 209)
Прибуток від змінювання курсових та структурних збитку від змінювання курсових збитку від змінювання курсових для нефінансових активів	11	(28 368)	(28 368)	10 153
Прибуток (збиток), що пов'язаний з призначенням резервів фінансових активів, обліганих за амортизаційною системою		19 690	19 690	-
Прибуток (збиток) від оподаткування		(2 419 289)	(2 419 289)	324 904
Витрати на оплату податку		-	-	-
Прибуток (збиток)		(2 019 289)	(2 019 289)	324 904

Затверджено до опублікування та підписано

10 червня 2022 року

Голова Правління

Сергій ЄРМАКОВ

Головний бухгалтер банку

Наталія ПОТЬОМСЬКА

Місце В.М. 20-08-16

Продовження Додатку А

Акціонерне товариство «Державний експортно-імпортовий банк України» Проміжна скорочена окрема фінансова звітність

ПРОМЕЖНИЙ СКОРОЧЕНИЙ ОКРЕМНИЙ ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД

за три місяці, що закінчилися 31 березня 2022 року

(в тисячах гривень)

	2022		2021	
	за три місяці, що закінчилися 31 березня	квартальні показники в порівнянні з аналогічним періодом (без відображення аудиту)	за три місяці, що закінчилися 31 березня	квартальні показники в порівнянні з аналогічним періодом
Прибуток (збиток)	(2 819 289)	(2 019 289)	324 904	324 904
Інший сукупний прибуток				
Календарний вибуток (збиток) до податку на прибутки з прибутку або збитку, що відображено				
Прибуток (збиток) від фінансових активів, відображено за порівняльним періодом через інший сукупний дохід, до обсягу прибутку	(127 763)	(127 763)	(314 618)	(314 618)
Податок на прибуток, що відображено до календарного вибутку (збитку) до податку на прибутки з прибутку або збитку	—	—	—	—
Податок на прибуток, що відображено до вибутку з порівняльним періодом через інший сукупний дохід	—	—	—	—
Загальна сума іншого сукупного доходу	(127 763)	(127 763)	(314 618)	(314 618)
Загальна сума сукупного доходу	(2 947 052)	(2 147 052)	90 286	90 286

Затверджено до вжитку та підписано

10 червня 2022 року

Голова Правління

Сергій ЄРМАКОВ

Головний бухгалтер банку

Наталія ПОТЬОМСЬКА

Місце Б.М. 247-80-16

Акціонерне товариство «Державний експортно-імпортовий банк України» Проміжна скорочена окрема фінансова звітність

ПРОМЕЖНИЙ СКОРОЧЕНИЙ ОКРЕМНИЙ ЗВІТ ПРО ЗМІНИ У ВЛАСНОМУ КАПІТАЛІ

за три місяці, що закінчилися 31 березня 2022 року

(в тисячах гривень)

	Спогудовий капітал	Резерв на виплату з акціонерів	Резерв на інші фінансові активи	Дивиденди	Інші резерви		Невикористані сукупні прибутки	Власний капітал
					Резерв на прибуток та збиток з фінансових активів, відображено за порівняльним періодом через інший сукупний дохід	Резерв на прибуток та збиток від інвестицій в дочірні підприємства		
На 1 січня 2021 року (перезначлено)	45 579 041	635 854	309 458	1 833 287	(424 325)	(63 422)	(36 634 835)	19 234 842
Прибуток за період	—	—	—	—	—	—	324 904	324 904
Інший сукупний дохід за період	—	—	—	—	(314 391)	(227)	—	(528 618)
Усього сукупний дохід за період	—	—	—	—	(314 391)	(227)	324 904	90 286
Зменшення (збільшення) через інші зміни, відображені окремо	—	—	—	4 935	—	—	4 035	—
На 31 березня 2021 року (за відображенням аудиту) (перезначлено)	45 579 041	635 854	309 458	1 088 187	(718 976)	(63 649)	(36 284 056)	19 234 842
На 1 січня 2022 року	45 579 041	635 854	—	926 276	(662 135)	(62 775)	(31 697 562)	17 447 944
Збиток за період	—	—	—	—	—	—	(2 819 289)	(2 819 289)
Інший сукупний дохід за період	—	—	—	—	(126 579)	(1 884)	—	(127 562)
Усього сукупний дохід за період	—	—	—	—	(126 579)	(1 884)	(2 819 289)	(2 947 052)
Зменшення (збільшення) через інші зміни, відображені окремо	—	—	—	(5 283)	—	—	4 545	—
На 31 березня 2022 року (за відображенням аудиту)	45 579 041	635 854	—	921 011	(1 088 809)	(63 859)	(31 673 862)	16 300 362

Затверджено до вжитку та підписано

10 червня 2022 року

Голова Правління

Сергій ЄРМАКОВ

Головний бухгалтер банку

Наталія ПОТЬОМСЬКА

Продовження Додатку А

Акціонерне товариство «Державний експортно-імпортний банк України» Проміжні скорочені окремі фінансові звіти

ПРОМІЖНІ СКОРОЧЕНІ ОКРЕМІЙ ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОМПІВ (приватні методи)

за три місяці, що закінчилися 31 березня 2022 року
(в тисячах гривень)

	За період, що закінчився 31 березня 2022 року	
	Проміжні	2022 року
	(в еквіваленті національної валюти)	(в еквіваленті національної валюти)
Проміжні активи від (до) операційної діяльності		
Продукти операцій	2 309 023	2 880 786
Касові гроші, депозити	273 812	222 072
Часті (об'ємні)/інвестиційні активи операцій з фінансовими інструментами, що об'єктовані за справедливою вартістю через прибуток або збиток	28 264	(23 965)
Часті (об'ємні)/інвестиційні активи операцій з іншими видами	328 354	114 785
Інші (об'ємні) грошові активи від операційної діяльності	15 310	35 044
Продажі операцій	(1 737 377)	(2 207 887)
Касові гроші, депозити, що стосуються	(85 991)	(89 535)
Векселі, гарантовані та векселі на банках	(640 475)	(309 425)
Адміністративні витрати та інші операційні активи, що стосуються	(143 735)	(118 204)
Часті (об'ємні)/інвестиційні активи та зборгованості банків	8 170 161	87 853
Часті (об'ємні)/інвестиційні активи та зборгованості операцій	(9 732 348)	(2 044 032)
Часті (об'ємні)/інвестиційні активи операцій	21 848	(32 470)
Часті (об'ємні)/інвестиційні активи операцій	(12 534)	74 545
Часті (об'ємні)/інвестиційні активи банків	5 363 520	(1 284 709)
Часті (об'ємні)/інвестиційні активи банків	(8 848 938)	(10 933 570)
Часті (об'ємні)/інвестиційні активи фінансових інструментів	(75 138)	(883 447)
Часті (об'ємні)/інвестиційні активи операцій	(29 281)	(3 896)
Платити за прибуток (збиток) операцій	(245 538)	-
Часті грошові активи від операційної діяльності (зменшення в операційній діяльності)	(3 888 936)	4 413 982
Грошові активи від (до) інвестиційної діяльності		
Прибуток від продажів акцій	(11 392 090)	(11 408 717)
Надходження від продажів дохідностей у відсотковому паритеті	8 677 821	16 511 780
Прибуток від продажів цінних паперів	(69 411)	(2 336)
Прибуток від операційних активів	(1 888)	(4 157)
Надходження від грошової інвестиційної діяльності	38 322	-
Часті грошові активи від інвестиційної діяльності (зменшення в інвестиційній діяльності)	(2 725 266)	5 344 678
Грошові активи від (до) фінансової діяльності		
Сторонування інших заборгованих коштів	-	873 681
Позитивні змінні курсові різниці	(283 156)	(206 306)
Позитивні змінні курсові різниці	(2 881 884)	(9 878 756)
Векселі за операціями зобов'язань	(1 142)	(996)
Дивиденди отримані	(1 364 209)	-
Часті грошові активи від фінансової діяльності (зменшення у фінансовій діяльності)	(4 630 420)	(9 207 470)
Часті (об'ємні)/інвестиційні грошові активи та їх еквіваленти до початку звітного періоду	(11 135 705)	2 269 982
Відсоток заборгованості кредиторів на грошові активи та їх еквіваленти	1 322 279	(861 866)
Відсоток заборгованості кредиторів збитих на грошові активи та їх еквіваленти	2 082	9 143
Часті (об'ємні)/інвестиційні грошові активи та їх еквіваленти	(9 808 747)	1 388 059
Грошові активи та їх еквіваленти на початок періоду	42 882 384	48 912 943
Грошові активи та їх еквіваленти на кінець періоду	30 673 897	58 302 002

Затверджено до вжитку та підписано
10 червня 2022 року

Голова Правління

Сергій ЕРМАКОВ

Головний бухгалтер банку

Наталія ПОТЬОМЦЬКА

Модель МДМ 247.80-35

Примітки до звіту вказані в Додатку А до фінансової звітності

5

Акціонерне товариство «Державний експортно-імпортний банк України» Проміжні скорочені окремі фінансові звіти за три місяці, що закінчилися 31 березня 2022 року

(в тисячах гривень, якщо не вказано інше)

- (а) часті прибутки/(збитки) від інвестиційних активів за амортизованою собівартістю та інші операційні витрати об'єднані з іншими адміністративними та операційними витратами;
- (б) прибуток від зменшення курсовості та сторонування збитку від зменшення курсовості (збиток від зменшення курсовості) для нефінансових активів представлено окремо статтею.

У таблиці нижче наведено вклас відомості перекласифікації на розкритті інформації в проміжному скороченому окремому звіті про прибуток і збиток за три місяці, що закінчилися 31 березня 2022 року:

	Зміни в еквіваленті національної валюти	Кількість акцій	Перекласифікація
Часті (збиток)/прибуток від інвестиційних операцій на справедливою вартістю через прибуток або збиток	(900 970)	900 970 ^а	-
Часті прибутки/(збитки) від операцій з фінансовими інструментами	584 094	(584 094) ^а	-
Часті прибутки/(збитки) від операцій з фінансовими інструментами на справедливою вартістю через прибуток або збиток	-	(406 881) ^а	(406 881)
Часті прибутки/(збитки) від операцій з іншими видами	114 544	(114 544) ^а	-
Часті прибутки/(збитки) від операцій з банками	349	(349) ^а	-
Часті прибутки/(збитки) від операцій з іншими видами	-	114 705 ^а	114 705
Часті прибутки/(збитки) операцій з векселами на операціях з іншими видами	346 471	(346 471) ^а	-
Часті прибутки/(збитки) від операцій з банками	(860)	860 ^а	-
Часті прибутки/(збитки) від операцій з іншими видами	-	345 611 ^а	345 611
Сторонування витрат/(прибутки) на операціях з кредитними інструментами	3 474	(3 474) ^а	-
Витрати на операціях з кредитними інструментами на зобов'язаннями кредитного характеру	(93 410)	93 410 ^а	-
Прибуток від зменшення курсовості та сторонування збитку від зменшення курсовості (збиток від зменшення курсовості), зменшений згідно з МСФЗ 9	-	(80 936) ^а	(80 936)
Інші операції	33 997	(33) ^а	33 645
Часті прибутки/(збитки)/збитки від інвестиційних активів за амортизованою собівартістю	309	(319) ^а	-
Інші операційні витрати	(152 437)	152 437 ^а	-
Інші адміністративні та операційні витрати	-	(162 209) ^а	(162 209)
Дивиденди/(прибутки), які зменшилися після чого зменшилися фінансові активи за амортизованою собівартістю, збиток або виграш, що виникли	-	200 ^а	200
Прибуток від зменшення курсовості та сторонування збитку від зменшення курсовості (збиток від зменшення курсовості) для нефінансових активів	-	10 153 ^а	10 153
Прибуток на період	324 964	-	324 964

Крім того, Банк прийняв рішення здійснити перекласифікацію витрат на зменшення курсовості до амортизованої собівартістю витрат на операціях з банками та операціях з кредитними інструментами, які пов'язані зі статистичними банками-контрагентами з метою зменшення витрат на операціях з банками, зі складу комісійних витрат до операційних витрат.

Продовження Додатку А

Акціонерів товариства «Державний експортно-імпортовий банк України» (з мільярдів гривень, якщо не вказано інакше)

в гривнях до гривень за періодом порівняння фінансової звітності за три місяці, що закінчилися 31 березня 2022 року

8. Кредити та аванси клієнтам

Кредити та аванси клієнтам були надані таким категоріям клієнтів:

	31 березня 2022 року (за відсотковим відсотком)	31 грудня 2021 року
Юридичні особи	40 947 505	37 245 351
Державні підприємства	35 485 324	27 908 978
Фізичні особи	1 528 858	1 455 413
	97 961 687	66 710 742
Місце: розмір за об'єднанням кредитними об'єктами	(20 145 893)	(17 389 126)
Кредити та аванси клієнтам	77 815 794	49 321 616

Станом на 31 березня 2022 року кредити державним підприємствам в тому числі включають кредити, надані органам державного управління, в сумі 5 846 959 тис. грн. (станом на 31 грудня 2021 року: 5 520 379 тис. грн).

Юридичні особи

В таблиці нижче представлений аналіз замір резервів:

	Клас 1 на груповій основі	Клас 2 на груповій основі	Клас 2 на індивідуальній основі	Клас 3 на груповій основі	Клас 3 на індивідуальній основі	ЦЗР/ІА	Усього
Резерв на 1 січня 2022 року	1 800 708	22 890	138 134	907 704	8 920 223	4 125 967	18 274 817
Нові створені або отримані активи	49 342	–	–	–	–	–	49 342
Замірени (зменшені) активи	(9 294)	–	–	(7)	–	–	(9 297)
Переміщення в Клас 1	12 959	(12 959)	–	–	–	–	–
Переміщення в Клас 2	(227 022)	82 328	144 894	–	–	–	–
Переміщення в Клас 3	(148 254)	(328)	–	79 864	49 736	–	–
Коригування процентного доходу	–	–	–	4 408	41 886	28 375	74 669
Залив резервів	(23 058)	78 122	132 884	646 253	862 777	428 770	1 462 827
Курсові різниці	49 467	2 432	4 563	23 452	330 240	2 098	371 812
Резерв на 31 березня 2022 року (за відсотковим відсотком)	222 986	238 974	642 876	1 488 228	9 982 736	4 462 348	27 981 646

	Клас 1 на груповій основі	Клас 2 на груповій основі	Клас 2 на індивідуальній основі	Клас 3 на груповій основі	Клас 3 на індивідуальній основі	ЦЗР/ІА	Усього
Резерв на 1 січня 2022 року	334 117	249 796	470 962	768 810	39 458 796	3 514 997	44 442 782
Нові створені або отримані активи	125 852	–	–	–	–	–	125 852
Замірени (зменшені) активи	(11 962)	(52 871)	–	(9 337)	–	–	(73 270)
Переміщення в Клас 1	25	(25)	–	–	–	–	–
Переміщення в Клас 2	(85 438)	34 454	2 952	–	–	–	–
Переміщення в Клас 3	(9 429)	(2 490)	–	9 328	–	–	–
Коригування процентного доходу	–	–	–	7 648	378 137	121 316	508 101
Залив резервів	(25 982)	(9 395)	(300 421)	11 815	(12 647)	388 902	226 380
Курсові різниці	(13 255)	(11 205)	(12 962)	(5 262)	(645 535)	(728)	(894 677)
Резерв на 31 березня 2022 року (за відсотковим відсотком)	286 697	249 186	369 733	777 222	38 813 221	4 066 656	44 342 087

Державні підприємства

В таблиці нижче представлений аналіз замір резервів:

	Клас 1 на груповій основі	Клас 2 на груповій основі	Клас 2 на індивідуальній основі	Клас 3 на груповій основі	Усього
Резерв на 1 січня 2022 року	425 336	44	342 045	158 421	925 846
Нові створені або отримані активи	322 917	–	–	–	322 917
Замірени (зменшені) активи	(2 114)	–	(5)	–	(2 119)
Переміщення в Клас 2	(270)	270	–	–	–

18

Прямі до продажів скредитовані операції

Акціонерів товариства «Державний експортно-імпортовий банк України» (з мільярдів гривень, якщо не вказано інакше)

фінансової звітності за три місяці, що закінчилися 31 березня 2022 року

(з мільярдів гривень, якщо не вказано інакше)

	Клас 1 на груповій основі	Клас 2 на груповій основі	Клас 2 на індивідуальній основі	Клас 3 на груповій основі	Усього
Переміщення в Клас 3	(14 203)	–	–	10 203	–
Переміщення в ЦЗР/ІА	–	–	–	(7 877)	(7 877)
Коригування процентного доходу	–	–	–	2 544	2 544
Залив резервів	16 340	(27)	132 925	551	149 789
Курсові різниці	7 814	–	24 710	5 180	37 704
Резерв на 31 березня 2022 року (за відсотковим відсотком)	736 749	291	499 739	489 323	1 726 102

	Клас 1 на груповій основі	Клас 2 на груповій основі	Клас 2 на індивідуальній основі	Клас 3 на груповій основі	Усього
Резерв на 1 січня 2022 року	814 588	497	491 902	495 472	1 802 759
Нові створені або отримані активи	7 139	–	–	–	7 139
Замірени (зменшені) активи	(1 195)	–	–	–	(1 195)
Переміщення в Клас 1	(9 585)	(877)	–	7 580	–
Переміщення в Клас 2	(1 115)	–	(182 134)	(57 257)	(240 506)
Переміщення в Клас 3	(740)	–	(5 230)	1 062	(1 117)
Курсові різниці	–	–	–	–	–
Резерв на 31 березня 2022 року (за відсотковим відсотком)	812 829	–	499 669	438 048	1 750 546

Фізичні особи

В таблиці нижче представлений аналіз замір резервів:

	Клас 1 на груповій основі	Клас 2 на груповій основі	Клас 3 на груповій основі	Усього
Резерв на 1 січня 2022 року	2 363	1 289	1 288 409	1 291 961
Нові створені або отримані активи	411	–	–	411
Замірени (зменшені) активи	(950)	(90)	(285)	(1 325)
Переміщення в Клас 1	184	(184)	–	–
Переміщення в Клас 2	(1 847)	2 011	–	164
Переміщення в Клас 3	(290)	(1 184)	1 492	–
Коригування процентного доходу	–	–	1 305	1 305
Залив резервів	732	1 715	3 185	5 632
Курсові різниці	3	8	70 463	70 474
Резерв на 31 березня 2022 року (за відсотковим відсотком)	1 262	3 464	1 361 479	1 366 145

	Клас 1 на груповій основі	Клас 2 на груповій основі	Клас 3 на груповій основі	Усього
Резерв на 1 січня 2022 року	1 974	97	2 019 488	2 021 559
Нові створені або отримані активи	714	–	–	714
Замірени (зменшені) активи	(292)	(100)	(1 222)	(1 614)
Переміщення в Клас 1	219	(219)	–	–
Переміщення в Клас 2	(818)	618	–	–
Переміщення в Клас 3	(460)	(818)	1 026	–
Коригування процентного доходу	–	–	9 340	9 340
Залив активи	1 608	711	(585 244)	(58 244)
Залив резервів	1 608	711	(585 244)	(58 244)
Курсові різниці	(2)	(5)	(45 402)	(45 412)
Резерв на 31 березня 2022 року (за відсотковим відсотком)	3 195	1 346	1 397 011	1 401 552

Місифінансові кредити

Банк пропонує визначити фінансовою активом, якщо умови договору передбачають таким чином, що по суті він є тим самим фінансовим інструментом, в ринковій вартості якого перебувають активи або зобов'язання визначені до того, як визначити збиток від визначеної нерозв'язності. Цей описаний визначити кредити відносяться до Класу 1 для цієї категорії об'єктів кредитних об'єктів, крім випадків, коли створений кредит визначається ЦЗР/ІА активами.

19